

تبیین ویژگی‌های محله مسجد محور

محله مسجد محور

ورامین، مسجد امام حسن علیه السلام، ۱۴ تیر ۱۳۹۶

پیشخوان تبیین نقش اجتماعی مساجد
با زاویه دید الگوی پیشرفت اسلامی

شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی

اللَّهُمَّ احْمِزْنِي بِرَبِّهِ

شناسنامه:

متن حاضر، نشست تبیین نقش اجتماعی مساجد با زاویه دید الگوی پیشرفت اسلامی است که با سخنرانی جناب حجت الاسلام و المسلمین علی کشوری (دبیر محترم شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی) در تاریخ ۱۴ تیرماه ۱۳۹۶ در جمع ائمه جماعات شهر ورامین برگزار گردید.

سوالات چهارگانه مطرح در جلسه

فهرست اجمالی مطالب

۱. غفلت نگاه دینی از بسیاری از حوزه‌های اجتماعی؛ مشکل اصلی کشور ایران..... ۱
۲. ارتقا تعرف؛ پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای اداره شهر به عنوان یکی از حوزه‌های اجتماعی خالی از نگاه دینی ۱۵
۳. مدیریت شهر به محوریت محله؛ پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای اداره شهر و ارتقا تعرف در شهر ۲۱
۴. مسجد؛ یکی از ارکان مدیریت شهری محله‌محور و تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محله ۲۳ پیوست‌ها..... ۲۹
- پیوست شماره ۱..... ۲۹
- نظام سؤالات ۳۱
- نظام اصطلاحات ۳۲
- منابع ۳۴

بسم الله الرحمن الرحيم اعوذ بالله من الشيطان الرجيم الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على سيدنا و نبينا ابى القاسم محمد و على اهل بيته الطيبين الطاهرين لاسيما على بقية الله فى الأرضين ارواحنا لآماله الفداء و عجل الله تعالى فرجه الشريف.

۱. غفلت نگاه دینی از بسیاری از حوزه‌های اجتماعی؛ مشکل اصلی کشور ایران

همانطور که برادران فاضل خودم اطلاع دارند ما در قم بعد از حدود دو دهه مطالعه نقشه راهی را تدوین کرده ایم که این نقشه راه چگونگی اداره جامعه با نگاه دینی و حجیت یافته را شرح می‌دهد. این نقشه راه به بیش از ۱۰۰ سؤال در حوزه اداره جامعه با نگاه دینی پاسخ داده است. از سال ۱۳۹۰ مشغول این شدیم که محتوای این نقشه را به تدریج با نخبگان محترم در میان بگذاریم.

جامعه اسلامی ایران در شرایط فوق العاده حساسی قرار دارد. از یک طرف تقریباً چهاردهه از انقلاب اسلامی گذشته است ولی در بسیاری از مسائل اجتماعی و حوزه‌های اجتماعی، نگاه دینی ورود متقن و مستمری پیدا نکرده است. ایده انقلاب اسلامی این بود که جامعه را با نگاه دینی اداره کند، ولی این ایده به صورت تام محقق نشده است.

۱/۱. وجود یک شرایط فوق العاده حساس در کشور ایران به دلیل ورود نگاه دینی به برخی از حوزه‌های اجتماعی و غفلت از بسیاری حوزه‌ها

۱/۱/۱. حوزه امنیت: یکی
از حوزه‌های تحت سیطره
نگاه دینی در ایران

در برخی از محورها واقعا نگاه دینی حاکم است و ما و مردمان واقعاً از فواید و برکات این نگاه دینی استفاده می‌کنیم. مثال معروف فواید حکومت نظریات دینی، همین مسأله امنیت است. همه شما اطلاع دارید که مدل‌های امنیتی، مدل‌های انتظامی و مدل‌های تأمین امنیت، امنیت را مبتنی بر تکنولوژی، فن، نگاه‌های جامعه‌شناسی و ذیل نظریاتی دنبال می‌کنند. اگر شما کشورهای غربی را از حیث امنیت بررسی کنید، می‌بینید بحث‌هایی برای تأمین امنیت پیشنهاد شده است. مثلاً یک بحث جدی در کشورهای غربی این است که اصطلاحاً به سمت اشراف اطلاعاتی رفته و از طریق مونیوتورینگ و از طرق دیگر بر همه چیز اشراف دارند. وقتی نسخه‌های اولیه تلفن‌های همراه - نه این نسخه‌های دیجیتال و پیشرفته - در سراسر دنیا گسترش پیدا کردند، از همان زمان گزارش‌های متقن هشدار و تذکر می‌دادند که این تلفن‌ها ابزار جمع‌آوری اطلاعات هستند. خُب از طریق کنترل اطلاعات - اصطلاح از طریق ایده اشراف اطلاعاتی - سعی می‌کنند امنیت کشور خودشان را تأمین کنند.

۱/۱/۱. حضور مردم؛
متغیر اصلی نظریه امنیتی
مبتنی بر دین

ولی در ایران، ما مسأله امنیت را مبتنی بر حضور مردم تأمین می‌کنیم؛ یعنی مردم را در مسأله امنیت مشارکت داده‌ایم و حضور مردم در امنیت، یک متغیر نظریه امنیتی ما می‌باشد، و انگیزه‌ای که مردم برای حضور در حوزه امنیت نیاز دارند را از طریق گزاره‌های دینی تأمین کرده‌ایم. نظریه بسیج و حضور مردم، علت اصلی امنیت در ایران است و عامل اصلی هویتی نظریه بسیج همین نگاه‌های دینی است؛ به صورت خلاصه در نگاه‌های دینی در موقع تعارض سود دنیایی و سود مادی با سود اخروی، مفاهیم دینی ما این قدرت را دارند که فرد را قانع کنند سود اخروی را به سود مادی ترجیح دهد، یا سود اجتماعی را به سود مادی ترجیح دهد. این موضوع توسط نهادهای دینی خصوصاً، مساجد، هیئات و ائمه جماعات و سایر تربیون‌ها در کشور در حالی پیگیری است.

ما سال گذشته در قم جمع‌بندی‌ای انجام دادیم. خلاصه این جمع‌بندی این است که ما از ابتدای انقلاب تا به حال در هشت حوزه به این سمت رفته‌ایم که نظم اجتماعی را مبتنی بر نگاه‌های دینی تغییر دهیم.^۱ البته در یک جلسه دیگر بنده باید این هشت حوزه را به صورت تفصیلی توضیح دهم، ولی یکی از آنها همین حوزه امنیت است.

حالا حرف اصلی این است که آیا جامعه فقط همین هشت حوزه است یا اینکه وقتی راجع به ابعاد یک جامعه صحبت می‌کنیم صدها مسأله وجود دارد؟ حداقل ده‌ها حوزه راهبردی در مورد یک جامعه مطرح است. آیا در تمام این حوزه‌ها اساساً به سمت استفاده از نظریات دینی رفته‌ایم؟ اصطلاحاً متصدیان نهاد دین - البته این اصطلاح نیز اصطلاح خوبی نیست - و جریان دینی این مطالبه را داشته است که نظم اجتماعی را با نگاه دینی عوض کند یا خیر؟

اینکه عرض کردم ما در شرایط حساسی قرار داریم، یک بخش از این حساسیت به همین موضوع باز می‌گردد. با اینکه چهاردهه از انقلاب می‌گذارد در بسیاری از حوزه‌ها نظریات دینی حضور ندارند و این حوزه‌ها چالش‌هایی را به زندگی مردم تحمیل می‌کنند و مردم به این خاطر که در رأس انقلاب، روحانیت قرار دارد؛ چالش‌های نظریات غیر دینی را به پای دین می‌نویسند. البته عده‌ای هم *فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا*^۲ هستند و از فرصت، استفاده کامل برده و این ناکارآمدی‌ها را ابزار ایجاد کینه و حقد در جامعه قرار می‌دهند.

۱. بر اساس جمع‌بندی‌های کارگروه پژوهشی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی؛ تفکر انقلاب اسلامی در مرحله نظام اسلامی (مرحله دوم انقلاب اسلامی) در هشت محور اصلی ۱. رهبری جامعه و ساختار سیاسی (تخصیص تفکیک قوا به نظریه مترقی ولایت فقیه) ۲. قانون‌گذاری (تشکیل شورای نگهبان بر اساس نظریه احراز عدم مخالفت قطعیه قوانین با شرع محکم) ۳. فقرزدائی و رسیدگی به امور مستضعفین (تشکیل نهادهای جهادی مانند جهاد سازندگی، کمیته امداد، ستاد اجرائی فرمان امام، بنیاد مستضعفین و ...) ۴. فرهنگی، دفاعی (نظریه الهی بسیج) ۵. اطلاعاتی، امنیتی (وزارت اطلاعات) ۶. اقتصادی (تشکیل قرض الحسنه‌ها در اشکال مختلف) ۷. تربیتی (امور تربیتی و ...) ۸. زیارتی (بازتعریف اماکن زیارتی؛ به عنوان مراکز فرهنگی و آموزشی) نظامات اجتماعی جدیدی را به صورت اجمالی تعریف نموده است.

<http://nro-di.blog.ir/1395/03/10-2> پایگاه اطلاع‌رسانی، نقشه راه

۲. *فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ* بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ؛ آیه ۱۰ سوره مبارکه بقره در دل آنان بیماری [سختی از نفاق] است، پس خدا [به کیفر نفاقشان] بر بیماریشان افزود، و برای آنان در برابر آنچه همواره دروغ می‌گفتند، عذابی دردناک است.

۱/۴. بانسداداری و به عنوان مثال در حوزه بانکداری و در یک معنای عام‌تر در حوزه سیاست‌های پولی؛ یکی از سیاست‌های مغفول‌مانده و لزوم ورود نگاه دینی به این حوزه

۳. به عنوان مثال در حوزه بانکداری و در یک معنای عام‌تر در حوزه سیاست‌های پولی و مالی یک جامعه، نظریات دینی به عنوان پایه مدیریت بحث حضور ندارند. لذا یکی از نتایج آن، همین بانک‌هایی هستند که زندگی مردم را به چالش می‌کشند. خب در یک نگاه کلان تلقی مردم این است که این بانک‌ها ذیل مدیریت جمهوری اسلامی اتفاق می‌افتد. البته این حرف از یک حیث هم درست است؛ یعنی اگر ما برای بخش پولی و مالی جامعه نظریه‌پردازی کنیم، واقعاً این اختیارات را داریم که این وضع وخیم مسأله خطرناک بانک‌ها را اصلاح کنیم، ولی نکته مهم این است که این موضوع در تحلیل‌ها مغفول واقع می‌شود که اساساً بانک‌ها بر اساس نگاه دینی پایه‌گذاری و طراحی نشده‌اند، بلکه بر اساس نظریات خاصی اداره می‌شوند. مثلاً در سال ۱۳۹۶ در ایران ما نگاه‌های کینز^۳ در حوزه‌های سیاست‌های پولی و مالی بسیار رواج دارد. برخی از مسئولین دولت فعلی نیز کینزی^۴ و

۳. جان مینارد کینز (زاده ۵ ژوئن ۱۸۸۳ - درگذشته ۲۱ آوریل ۱۹۴۶) یکی از اقتصاددانان برجسته قرن بیستم محسوب می‌شود.

۴. مهم‌ترین اصول و عقاید مکتب کینزی

۱. تأکید بر اقتصاد کلان؛ کینز و طرفداران او بر روی مشخصه‌های کل؛ مانند مصرف کل، پس‌انداز کل، درآمد کل، محصول کل و بالاخره اشتغال کل خود، متمرکز نمودند و در این رابطه، بیشتر با نگرش عمل‌گرایانه، به حل مشکلات واقعی اقتصاد فکر می‌کردند.

۲. تعیین جهت به‌وسیله تقاضا؛ بدین معنی کینز بر خلاف قانون "سه" اظهار داشت که: این تقاضاست که عرضه را به‌وجود می‌آورد. اقتصاددانان کینزی بر اهمیت تقاضای کل به‌عنوان مشخص‌کننده اصلی و اولیه درآمد ملی محصول اشتغال، تکیه می‌نمایند. از دیدگاه این اقتصاددانان تقاضای مؤثر، شامل حاصل جمع مصرف، سرمایه‌گذاری، بخش دولت و مخارج خالص صادرات می‌باشد. تقاضای مؤثر، سطح تعادلی محصول واقعی اقتصاد را برقرار کرده؛ که در بسیاری از موارد کمتر از سطح محصولی است که در تحت شرایط اشتغال کامل (بالقوه) می‌تواند وجود داشته باشد [۱]

۳. وجود عدم ثبات در اقتصاد؛ از دیدگاه کینز، اعتقاد اقتصاددانان کلاسیک مبنی بر این‌که اقتصاد به خودی خود و به‌وسیله مکانیسم بازار به تعادل می‌رسد، صحیح نیست. او تصریح می‌کند که اگر بخواهیم به امید ایجاد تعادل، به‌وسیله مکانیسم بازار باشیم، بحران جهانی ممکن است، پنجاه سال طول بکشد و تا آن زمان، همه ما از دنیا رفته‌ایم. [۲]

۴. چسبندگی قیمت و دستمزد؛ کینزین‌ها معتقدند که دستمزدها به طرف پایین چسبیده‌اند و این به‌خاطر عوامل ساختاری مانند قراردادهای اتحادیه‌های کارگری، قوانین حداقل دستمزدها و ... است. در دورانی که تقاضای کل برای کالاها و خدمات کاهش می‌یابد، عکس‌العمل واحدهای تولیدی به کاهش در فروش، کاهش تولید و اخراج کارگران است؛ نه در کاهش دستمزدها. از دیدگاه کینزین‌ها قیمت‌ها نیز به سمت پایین چسبندگی دارند.

۵. سیاست پولی و مالی فعال؛ اقتصاددانان کینزی معتقدند که دولت باید از طریق سیاست‌های پولی و مالی مناسب، جهت رسیدن به اشتغال کامل، ثبات قیمت‌ها و رشد اقتصادی، فعالانه دخالت نماید و برای مواجهه با رکود و بحران، یا باید

نئوکینزی^۵ محسوب می‌شوند، اصلاً نگاه آنها به سیاست‌های پولی و مالی بر اساس مکتب کینز است و تکاملاتی که در طول زمان در این مکتب ایجاد شده را مبنا قرار داده و برنامه‌ریزی می‌کنند.

پس بنابراین از نظر برادر کوچک شما حساسیت شرایط به این باز می‌گردد که از یک طرف ایده اسلامی کردن جامعه را با تمام مردمان در میان گذاشته‌ایم ولی از طرف دیگر عملاً در بخش قابل توجهی از حوزه‌های اجتماعی این ایده را پیگیری نکرده‌ایم تا به تحقق کامل برسد. این عدم پیگیری ما در این حوزه‌ها باعث شده است که این بخش‌ها ناکارآمدی‌های خود را به جامعه ما تحمیل کنند. این اساس بحث است؛ وقتی می‌گوییم ما به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت نیاز داریم به معنای ساده یعنی؛ باید تحولات حوزه‌هایی که نظریات دینی در آن حوزه‌ها حضور ندارند را با نظریات دینی مدیریت کنیم. اگر این کار را نکنیم این تضاد باقی می‌ماند.

بنده مثال بزنم تا بحث روشن‌تر شود. تمام حضرات آقایانی که در جلسه حضور دارند در مناسبت‌های مذهبی مثلاً مردم را به ایثار و از خودگذشتگی دعوت می‌کنند. این اوج بحث‌هایی است که ما در مساجد و هیئات مطرح می‌کنیم. همین الآن طبق آمار رسمی کشور آن بخشی از خیریه‌ها و تشکل‌هایی که برای رسیدگی به امور محرومین در کشور درست شده‌اند و زیر

۱/۴/۱. تجمیع سرمایه به
محوریت تحریک حرص
انسان‌ها و در نتیجه گسترش
کفر در جامعه؛ روش
بانک‌ها برای تجمیع سرمایه

مخارج خود خود را افزایش دهد یا مالیاتها را کاهش دهد. این کاهش، باعث افزایش مخارج مصرفی خصوصی می‌گردد. دولت همچنین باید عرضه پول را زیاد کرده تا بتواند نرخ بهره را کاهش دهد؛ به امید این که بتواند مخارج سرمایه گذاری را افزایش دهد.

برای جلوگیری از تورم نیز که به وسيله مازاد تقاضای کل به وجود می‌آید، سه نوع راه کار در پیش روی دولت است: (۱) مخارج خود را کاهش دهد، (۲) مالیات‌ها را افزایش دهد؛ تا مخارج مصرفی خصوصی را کم کند (۳) عرضه پول را کم کند؛ تا نرخ بهره افزایش یابد؛ که این خود، موجب کاهش مخارج سرمایه‌ای اضافی خواهد شد. [۳]

[۱]. گرجی، ابراهیم؛ ارزیابی مهمترین مکاتب اقتصاد کلان، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۷۶، چاپ اول، ص ۳۱.

[۲]. نمازی، حسین؛ نظام‌های اقتصادی، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۷، چاپ پنجم، ص ۷۳.

[۳]. گرجی، ابراهیم؛ ارزیابی مهمترین مکاتب اقتصاد کلان، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۷۶، چاپ اول، ص ۳۲.

۵. کینز منشأ دو مکتب اقتصادی جدید بوده است: کینزی‌های جدید و پست کینزین‌ها. کینزی‌های جدید، میراث‌دار ایده‌های چسبندگی قیمت‌ها، دستمزدها و امکان شکست بازار در رسیدن به اشتغال کامل از کینز هستند. و در مقابل همچون کلاسیک‌های جدید در تحلیل‌هایشان مفهوم انتظارات عقلایی را به کار می‌برند. آن‌ها در عین اینکه نظریه تعادل عمومی کینز را به کار می‌برند، بر پایه‌های خردی اقتصاد کلان نیز تأکید می‌کنند.

نظر مساجد و هیئات هستند، بیش از نهادهای رسمی مانند کمیته امداد و بهزیستی مشکلات مستضعفین و مشکلات جامعه را مدیریت می‌کنند. این یعنی ادبیات دینی در حل مشکلات جامعه کارآمدی دارد.

ولی همزمان با اینکه ما در یک حوزه به نام مسجد با کمک مردم مشکلات را سازماندهی و حل می‌کنیم، وقتی نمازگزار ما شب به خانه می‌رود بانکها از طریق تلویزیون حرص او را تحریک می‌کنند. وقتی شما راجع به ماهیت بانکها کنکاش می‌کنید، می‌بینید که بانکها اصطلاحاً تجمیع سرمایه نموده و سعی می‌کنند سرمایه‌های خرد را در یکجا جمع کنند. با چه ابزاری این کار را انجام می‌دهند؟ با دادن وعده سود به صورت دائمی و اینکه ۲۰، ۳۰ و ۴۰ درصد سود می‌دهند. برخی از این مؤسسات غیر مجاز گاهی وعده‌های سود ۴۰ درصدی نیز می‌دهند. در نتیجه پول، تجمیع شده و در اختیار بانکها و یک گام بالاتر در اختیار سیاست‌های بانک مرکزی قرار می‌گیرد ولی با ابزار تحریک حرص مردم.

خب وقتی شما حرص مردم را تحریک می‌کنید باید بدانید بنابر روایت شریف امام صادق علیه السلام که در کافی شریف می‌باشد حرص یکی از سه پایه کفر است. به همان میزان که حرص یک جامعه تحریک می‌شود، رفتار یک جامعه از ایثار و ایمان فاصله گرفته و به سمت کفر متمایل می‌شود. حضرت علیه السلام در روایت فرمودند اصول الکفر ثلاثة؛ الکبر و الحسد و الحرص.^۶ اگر ما اجازه دهیم این ۳ وصف در جامعه تقویت شوند، میوه تلخ این سه وصف گسترش کفر و فساد در یک جامعه خواهد بود. خب بانکهای ما عملاً تحریک حرص نموده و به وسیله تحریک حرص تجمیع سرمایه می‌کنند؛ منتها هیچکس بانکها را به این نحوی که بنده گزارش می‌دهم معرفی نمی‌کند. کارشناسان

۶. الحسين بن محمد، عن أحمد بن إسحاق، عن بكر بن محمد، عن أبي بصير قال: قال أبو عبد الله عليه السلام: أصول الكفر ثلاثة: الحرص، والاستكبار، والحسد، فأما الحرص فإن آدم عليه السلام حين نهي عن الشجرة، حمله الحرص على أن أكل منها و أما الاستكبار فإبليس حيث أمر بالسجود لآدم فأبى، و أما الحسد فابن آدم حيث قتل أحدهما صاحبه. امام صادق عليه السلام فرمودند: اصول کفر سه چیز است؛ حرص، کبر و حسد. اما حرص؛ پس زمانی که آدم از درخت نهی شد، این حرص بود که او را به خوردن از آن درخت تحمیل کرد. اما کبر؛ پس زمانی که ابلیس به سجده انسان امر شد [به خاطر کبر] از سجده امتناع کرد. اما حسد؛ پس زمانی که یکی از دو پسر آدم دیگری را کشت [به خاطر حسد بود].

کلینی، محمد بن یعقوب؛ کافی، تهران، انتشارات اسلامی، ۱۳۸۸ ه. ق، ج ۲، ص ۲۸۹، ح ۱

توسعه و آقایان بانک مرکزی وقتی صحبت می‌کنند می‌گویند وظیفه بانک تشکیل و تجمیع سرمایه و هدایت سرمایه به سمت بخش تولید است.

خب ما به عنوان یک جریان دینی و یک جریان طلبگی می‌توانیم این سؤال را مطرح کنیم که با چه لازمه‌ای به سمت تجمیع سرمایه می‌روید؟ اصطلاحاً مدل تجمیع سرمایه شما یک تالی فاسد دارد و آن این است که همراه با تحریک حرص است. پس ما در مسجد خودمان تحریک ایثار می‌کنیم ولی بانک‌ها همزمان در جمهوری اسلامی تحریک حرص می‌کنند. این تضاد، جامعه را دچار یک رفتار دوگانه می‌کند. به مردمان حق بدهید که به صورت صریح به ما اعتراض کنند، واقعاً کم‌کاری شده است. اگر قرار است جامعه بر مبنای ایثار اداره شود باید تمام بخش‌ها بر مبنای ایثار اداره شوند.

حالا در نظریه پولی و مالی نقشه راه به تفصیل حول نظریه بنگاه‌های وقف‌محور^۷ و الگوی تولید خانوادگی^۸ و حول معایب تفکیک ارزش از اعتبار افراد جامعه و تبیین لوازم این موضوع در نقشه راه

۷. بنگاه‌های وقف‌محور، نظریه اقتصادی اولین نقشه الگوی پیشرفت اسلامی است که به عنوان الگوی تجمیع سرمایه استفاده می‌شود. در واقع بنگاه‌های وقف‌محور، نظریه رقیب الگوی پیشرفت اسلامی در مقابل بانک‌ها و مدل‌های تجمیع سرمایه مبتنی بر توسعه است. این الگو تأکید دارد که در عوض تحریک حرص افراد و سود مادی آنها توسط بانک‌ها، می‌توان از ظرفیت عظیم وقف و تحریک انگیزه دینی مردم سرمایه‌زیادی را برای ساخت مسکن ارزان یا راه‌اندازی بنگاه‌های تولیدی استفاده نمود.

۸. در مدل‌های تولید موجود چون تحریک حرص مبنای سازماندهی است، این حرص‌های فربه و تقویت شده ایجاد اصطکاک می‌کنند؛ یعنی حرص و منافع سرمایه‌دار با منافع طبقات دیگری که در تولید کار می‌کنند اصطکاک پیدا می‌کند. لذا یکی از مسائلی که علم اقتصاد تا به حال جوابی برای آن پیدا نکرده این است که چالش بین کارفرما و کارگر را چگونه حل کنیم؟ درست است که برای افراد شغل ایجاد می‌شود اما به دلیل اینکه مدیریت ایجاد شغل بر مبنای تحریک حرص است، در محیط شغلی یک پیش‌فرض ایجاد می‌شود. این پیش‌فرض چیست؟ در تمام بنگاه‌های تولیدی اصطکاک بین منافع وجود دارد؛ زیرا سازماندهی اقتصادی غرب بر مبنای تحریک ایجاد شده در نهایت به اصطکاک بین اراده‌ها منتهی شده است.

برای حل تعارض بین کارگر و کارفرما و تأمین منافع این دو قشر مؤثر، بهتر است به جای اینکه به سمت مدل‌های غربی و تقویت سندیکاها [بروم از مدل تولید خانوادگی استفاده کنیم] چون سندیکاها در ایران دو اثر دارند؛ هم به دست دشمن پهنا می‌دهند و هم واقعاً مسأله را حل نمی‌کنند. الآن در ایران اعتراض آزاد است و در روز جهانی کارگر راهپیمایی می‌کنند ولی چه تأثیری دارد؟ کارفرما که با تظاهرات از منفعت خود عقب نمی‌کشد. باید چالش بین کارگر و کارفرما را حل کرد. راه حل بنیادین الگوی تولید خانوادگی است.

در الگوی تولید خانوادگی چندین اتفاق می‌افتد و چندین فرق با الگوهای تولید موجود دارد. اولین تفاوت این است که حتی الامکان اعضای فعال در یک پروژه تولید، اعضای یک فامیل می‌باشند. اگر افراد بنگاه تولیدی اعضای یک فامیل بودند چون در بین اعضای یک فامیل رفق وجود دارد و به اصطلاح ساده ارتباط خونی برقرار است، محیط خانوادگی مشترک

بحث کرده‌ایم^۹ و ذیل این بحث‌ها و چند فصل دیگر نشان داده‌ایم که اقتصاد مبتنی بر ایثار چه تصویری دارد، سپس نشان داده‌ایم که این موضوع در بخشی از حوزه‌ها هم‌اکنون در حال اجراست.

۱۰/۴/۳/۱. تجمیع ۱۰۰ بنده مثال بزخم تا داستان روشن شود. در یکی از سال‌های نزدیک به ما، از طریق حساب‌های قرض‌الحسنه ۱۰۰ هزار میلیارد تومان پول تجمیع شده است.^{۱۰} خب قرض‌الحسنه تحریک حرص نیست، تحریک ایثار است؛ مبنای آن پذیرش سود اخروی و البته سود اجتماعی است. از این طریق ۱۰۰ هزار میلیارد تومان! تأمین اعتبار شده است.

۱۰/۴/۳/۱/۱. صرف پول در اینجا ۲ سؤال مطرح است؛ اولاً این اعتبار تجمیع‌شده از طریق ارزان‌قیمت جمع‌شده قرض‌الحسنه در کجا مصرف شده است؟ برخی گزارش‌ها که امیدوارم در توسط نگاه دینی در نهایت تأیید نشوند حاکی از این است که این پول ارزان‌قیمت که از پایه اعتقادات دینی تجمیع شده در راه‌های دیگری خرج شده است و بانک‌ها آن را در مسیر حل مشکلات مردم به کار نگرفته‌اند. شاهد عرض بنده، مقاومت بانک مرکزی در دولت یازدهم در مقابل افزایش وام ازدواج به ۱۰ میلیون تومان بود.^{۱۱} البته جناب آقای روحانی و معاونان انصافاً زرنگی به خرج داده

دارند و در یک فامیل محبت اصل است و این مسأله رفق و محبت در حد قابل توجهی پایمال کردن حقوق اعضای یک شرکت را مدیریت می‌کند؛ یعنی بنگاه خانوادگی‌ای که ما در مورد آن صحبت می‌کنیم چون اعضای خانواده نسبت به هم رفق و محبت دارند این رفق و محبت، عامل درونی کنترل تضاد منافع می‌شود؛ البته نه اینکه تضاد منافع حذف می‌شود بلکه در عوض مدیریت بیرونی و سندی‌کاها، مدیریت درونی پیدا می‌کند.

جلسه هشتم تبیین مفهوم مدیریت شهری از نگاه الگوی پیشرفت اسلامی در حوزه علمیه مروی ۱۳ تیر ۱۳۹۵

۹. برای اطلاع از مضرات تفکیک ارزش از اعتبار به جلسه چهارم تبیین برنامه‌ریزی از نگاه الگوی پیشرفت اسلامی در دانشگاه شریف مراجعه فرمائید.

۱۰. جعفرزاده ایمن‌آبادی (عضو کمیسیون برنامه، بودجات و محاسبات مجلس نهم) با اشاره به اینکه تنها ۳۰ هزار میلیارد سپرده قرض‌الحسنه از ۱۰۰ هزار میلیارد تومان منابع سپرده قرض‌الحسنه در اختیار بانک‌ها برای وام‌های قرض‌الحسنه اختصاص یافته است، گفت: مابقی این مبلغ یعنی ۷۰ هزار میلیارد تومان برای مردم هزینه نمی‌شود، در صورتی که باید تسهیلات به جوانان به شکل سهل و آسان واگذار شود.

خبرگزاری مجلس شورای اسلامی، <http://www.icana.ir/Fa/News/280862>

۱۱. عبدالناصر همتی رئیس شورای هماهنگی بانک‌ها در همین ارتباط با تأکید بر اینکه افزایش سه‌برابری تسهیلات ازدواج در بودجه ۱۳۹۵ با توجه به منابع محدود قرض‌الحسنه بانک‌ها نمی‌تواند عملیاتی شود، گفت: بانک‌ها جهت پرداخت تسهیلات مذکور، منابع مالی محدودی دارند.

همتی با بیان اینکه مصوبه اخیر مجلس سطح توقع و انتظار مردم را از دولت بدون توجه به واقعیت‌های موجود افزایش می‌دهد، گفت: مصوبه مذکور چون قانون است باید اجرایی شود ولی به‌علت منابع محدود بانک‌ها عملیاتی نیست به این

و در انتخابات گفتند ما وام ازدواج را تصویب کردیم،^{۱۲} ولی واقعیت مسأله این است که دولت مخالف این بود که مجلس وام ازدواج را ارتقا دهد. علت این بود که می‌گفتند ما نقدینگی در اختیار نداریم. حجم نقدینگی حاصل شده از مسأله قرض‌الحسنه به این میزان است.

نکته دومی که می‌خواهم عرض کنم این است که اگر می‌خواهیم مقدار ۱۰۰ هزار میلیارد تومان را درک کنیم، باید با پولی که دولت نهم و دهم برای مسکن مهر خرج کرد مقایسه کنیم. آن پروژه عظیم رفع استضعاف با حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان در ایران راه‌اندازی شد؛^{۱۳} یعنی دو برابر پولی که خرج مسکن مهر شد، در همین شرایط جمع شده است. در حالی که در حال حاضر مبنای بانک‌های ما قرض‌الحسنه نیست، سیاست‌های پولی و مالی اسلامی مبنای نیست؛ بلکه یک چیزی به اسم حساب قرض‌الحسنه وجود دارد، یعنی اساس بانک بر اساس تحریک حرص می‌باشد و در کنار آن نیز حسابی به نام حساب قرض‌الحسنه وجود دارد. وقتی عرض می‌کنم می‌شود نظریه‌پردازی

معنی که قبلاً بانک‌ها مبلغ ۳ میلیون تومان تسهیلات ازدواج را به یک میلیون نفر پرداخت می‌کردند ولی در حال حاضر مجبورند مبلغ ۱۰ میلیون تومان را به ۳۰۰ هزار نفر پرداخت کنند. چند روز بعد از این اظهارات، بانک مرکزی هم وارد میدان مخالفت با افزایش وام ازدواج شد و اعلام کرد: ما قرار بود وام ازدواج را به پنج میلیون تومان افزایش دهیم که مجلس وام ۱۰ میلیونی را مصوب کرد. مدیرکل اعتبارات بانک مرکزی که مسئولیت اعلام موضع بانک مرکزی در قبال مصوبه جدید مجلس برای افزایش وام ازدواج را به عهده داشت، در جمع خبرنگاران اعلام کرد: پول کافی برای پرداخت این تسهیلات نداریم و اگر بخواهیم این تسهیلات را پرداخت کنیم مردم باید مدت زمان بیشتری در صف وام ازدواج منتظر بمانند تا از محل وصولی‌ها وام جدید بپردازیم.

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1395/02/15/1064731> خبرگزاری تسنیم

۱۲. سال گذشته که بحث اقتصاد مقاومتی و اقدام و عمل بود نظام بانکی موفق شد در راه‌اندازی تولید سهم بسیار مهمی به عهده بگیرد. در وام ازدواج برای اولین بار از سه میلیون به ۱۰ میلیون تومان افزایش دادیم. فکر می‌کردیم که نتیجه‌اش این شود که قرض‌الحسنه نتواند این قدر وام بدهد ولی خوشبختانه به یک میلیون نفر ۹ هزار میلیارد تومان وام ازدواج پرداخت شد. اگر بتوانیم موانع نظام بانکی را برطرف کنیم نظام بانکی قادر خواهد بود که یک پشتوانه جدی در طرح‌های آینده اقتصاد ایران باشد.

<http://www.irna.ir/fa/News/82526711> اسحاق جهانگیری در سومین مناظره انتخاباتی ریاست جمهوری ۱۳۹۶ به نقل از خبرگزاری ایرنا

<http://www.irna.ir/fa/News/82526711>

۱۳. کل برآورد هزینه مسکن مهر در ۸ سال دولت دهم و یازدهم به ۵۰ هزار میلیارد تومان هم نمی‌رسد.

مهرداد لاهوتی (عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس نهم) در گفتگو با خبرگزاری میزان

<http://www.mizanonline.ir/fa/news/239119>

نموده و برخی از مسائل را مدیریت کرد، یک مثال ملموس آن همین حساب‌های قرض‌الحسنه است.

به عنوان مثال حساب‌های قرض‌الحسنه خانگی - که بنده در برخی از تعابیر خودمان به معجزه حساب‌های قرض‌الحسنه خانگی تعبیر کرده‌ام - در همین محیط‌های خانوادگی - که طبق بررسی‌های ما گاهی یک خانواده در سه عدد از این قرض‌الحسنه‌های خانگی شریک است و مشارکت می‌کند - چه حجمی از مشکلات مردم را حل می‌کند؟ به نظر بنده یک صدم از این اعتبارات را بانک به حل مسائل مردم اختصاص نمی‌دهد. در اینجا با کمترین بروکراسی متصور یک اتفاق بزرگ در حال تحقق است که این اتفاق در کشورهای غربی امکان وقوع ندارد؛ چون این اتفاق بر اساس روابط خانوادگی شکل گرفته است. یعنی کارکرد خانواده و روابط خانوادگی است که این تأثیر مالی را ایجاد کرده است.

۱/۴/۳/۲ قرض‌الحسنه‌های خانگی؛ نمونه‌ای دیگر از ثمرات اقتصادی تحریک اینار

ما در بحث‌های سیاست‌های پولی و مالی نقشه راه - که ان شاء الله بناست در فصل تدوین بودجه به صورت تفصیلی بحث کنیم - مثال‌های فراوان، تئوری‌های فراوان و قواعد فراوانی را بحث کرده‌ایم که با تکیه بر آن‌ها می‌توان مسائل اقتصادی جامعه را حل نموده و مشکلات مالی جامعه را حل کرد و در ضمن، حرص جامعه را نیز تحریک نکرد.

بنده دلم نمی‌آید کارشناسان توسعه‌گرایی وطنی را تحقیر نکنم. در کشور ایران ادبیات دینی آنقدر قدرت ایجاد پول و ثروت دارد که طبق برخی از گزارش‌ها نصف کل کشور ایران وقف است^{۱۴} و این در طول یک دوره تاریخی به دست روحانیت اتفاق افتاده است. یعنی ادبیات دینی به دلیل قوامی که دارد توانسته یک تجمیع سرمایه فراوان در حد این معنایی که عرض کردم ایجاد کند. نزدیک به ۲۰ شهر در ایران تمام‌وقف هستند؛^{۱۵} یعنی اساس شهر بر

۱/۴/۳/۳ وقفی بودن - یکی از کل کشور ایران؛ یکی دیگر از ثمرات اقتصادی تحریک اینار

۱۴. مدیر کل روابط عمومی سازمان اوقاف می‌گوید: بر اساس اسناد موقوفات، یک‌سوم مساحت ایران وقفی است.
 خیرگزاری فردا <http://www.fardanews.com/fa/news/168523>

۱۵. مدیر کل حوزه ریاست، روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان اوقاف و امور خیریه کشور گفت: پانزده شهر در کشور بین ۷۰ تا ۱۰۰ درصد وقف است.

خیرگزاری بین‌المللی، قرآن، (ایکنا) <http://iqna.ir/fa/news/2477494>

اساس وقف شکل گرفته است. یکی از این شهرها، شهر ملایر است. یعنی وقف نه تنها یک مشکل مالی را حل کرده است، بلکه زندگی در یک شهر را پایه‌ریزی کرده است. پس اگر ما رفتیم به این سمت که دیدگاه‌های دینی را جدی بگیریم، می‌توان این دیدگاه‌های دینی را در مسائل اقتصادی دخالت داده و بر اساس آنها مسائل را حل کرد. ولی به هر دلیلی الآن این کار را نمی‌کنیم.

۱/۵. عدم توجه مردم به نظریات غربی و همراهی آنها با نظریات دینی؛ نتیجه ورود نگاه دینی به دیگر حوزه‌های اجتماعی و نظریه‌پردازی برای این حوزه‌ها

بنده از شما اجازه می‌خواهم صریح بگویم که ما در شرایطی هستیم که نباید در لفافه سخن بگوییم - بنده علت این وضعیت را در درجه اول تنبلی طلبه‌ها می‌دانم. یعنی با اینکه چنین عظمت‌هایی از گزاره‌های دینی قابل استنباط و استخراج است، ما به همان نگاه‌های حداقلی دینی اکتفا کرده‌ایم و لذا جریان توسعه‌گرا از این فرصت بی‌نظیر قعود ما استفاده کرده و شعار تدبیر و امید مبتنی بر محاسبات غربی را در کشور ما بلند کرده است. به نظرم می‌آید اگر ما این نقیصه خودمان را به صورت جدی برطرف کنیم، جریان توسعه‌گرا نمی‌تواند این موفقیت‌های نسبی را در جامعه ما ادامه دهد.

شاهد حرف بنده این است که تنها یک یا دو روز بعد از انتخابات دوازدهم - که شعار رئیس‌جمهور محترم منتخب این بود که قرار است با انتخاب جریان توسعه‌گرا سایه جنگ برداشته شود^{۱۶} - مردم احساس کردند که یک فریب بزرگ و یک تحلیل دروغ در جامعه مطرح شده است. یعنی وقتی آن اتفاق حمله داعش به تهران اتفاق افتاد^{۱۷} و همزمان رقص شمشیر جناب ترامپ با قبائل جاهلی همسایه ما اتفاق افتاد^{۱۸} و در اثر چند حادثه دیگر، کاملاً واضح شد که این تحلیل، تحلیل غلط و نادرستی بود. اتفاقاً شاید خوب شد جناب آقای رئیسی رأی نیاوردند؛ اگرچه ما در دوره‌ای که جریان توسعه‌گرا کارهای خود را به پیش می‌برد گرفتار مشکلاتی می‌شویم، ولی به دلیل اینکه دائماً

۱۶. رئیس‌جمهور در جلسه مناطق آزاد تجاری و صنعتی در رشت با بیان اینکه برجام سایه جنگ و تهدید و تحریم ظالمانه را از کشور برداشت و فضای کار و تعامل با جهان را مساعدتر کرد، گفت: باید از فضای پس‌برجام در مناطق آزاد تجاری - صنعتی به خوبی استفاده شود.

به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست جمهوری <http://www.president.ir/fa/98499>

۱۷. حمله تروریستی داعش به مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۷ خرداد ۱۳۹۶

۱۸. اشاره به سفر دونالد ترامپ به عربستان سعودی و امضای قرارداد تسلیحاتی ۱۱۰ میلیارد دلاری و رقص شمشیر با پادشاه عربستان پس از امضای قرارداد.

این مشکلات و ناکارآمدی‌ها تکرار می‌شود و نقص حرف‌های غلطی که جریان توسعه‌گرا می‌زند برای مردم واضح می‌شود، بازهم این موضوع برای جریان دینی و انقلابی جامعه ما یک بُرد محسوب می‌شود.

یکی از این محاسبات غلط، همین محاسبه مربوط به برجام بود. قرار بود با برجام تمام تحریم‌ها برداشته شود.^{۱۹} بعد آقایان گفتند قرار بود تحریم‌های هسته‌ای برداشته شود.^{۲۰} الآن تحریم‌های هسته‌ای هم برداشته نشده است؛ چون مهم‌ترین تحریم هسته‌ای، تحریم چرخه دلار^{۲۱} است. ما الآن نمی‌توانیم با دنیا تبادلات مالی داشته باشیم، به دلیل اینکه تحریم هسته‌ای منع چرخه

۱۹. حجت‌الاسلام حسن روحانی ۲۳ تیر ۱۳۹۴: آنها در زمینه لغو تحریم‌ها، ابتدا می‌گفتند باید ماه‌ها بگذرد و اعتماد پیدا کنیم، آنگاه تحریم‌ها را نه لغو، بلکه تعلیق می‌کنیم و بعد از سال‌ها اگر آژانس گزارش مثبت داد و اعتماد پیدا کردند قدم به قدم لغو می‌شود اما امروز به ملت شریف ایران اعلام می‌کنم که طبق این توافق، در روز اجرای توافق، تمامی تحریم‌ها، حتی تحریم‌های تسلیحاتی، موشکی هم به صورتی که در قطننامه بوده، لغو خواهد شد. تمام تحریم‌های اقتصادی شامل مالی، بانکی، بیمه، حمل و نقل، پتروشیمی و فلزات گرانبها به طور کامل لغو خواهد شد و نه تعلیق و حتی تحریم تسلیحاتی هم کنار گذاشته می‌شود، برای ۵ سال نوعی محدودیت و پس از آن لغو خواهد شد.

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1395/02/01/1053773> *خبرگزاری تسنیم*

۲۰. رئیس ستاد پیگیری اجرای برجام (عباس عراقچی) در پاسخ به سؤال مجری برنامه درباره اینکه برخی از تحریم‌ها کماکان باقی مانده است، خاطر نشان کرد: مشکل وجود دارد. از اول هم قرار نبود تحریم‌های غیر هسته‌ای لغو بشود و حتی در سند ژنو هم نوشته شده تحریم‌های مرتبط با هسته‌ای. چون ما در مورد هسته‌ای مذاکره می‌کردیم. وی پرسید: مگر ما در فعالیت‌های موشکی خود تغییری داده‌ایم که انتظار داشته باشیم تحریم‌های مرتبط با موشکی برداشته شود؟ و یا در خصوص تحریم‌های مرتبط با روابط دوجانبه مگر ما در روابط خود با آمریکا و سیاست‌های خود تغییری داده‌ایم که انتظار برداشته شدن تحریم‌های یکجانبه را داشته باشیم و ...

<http://www.farsnews.com/13950421001625> *خبرگزاری فارس*

۲۱. تا قبل از سال ۲۰۰۸ بانک‌های ایرانی با واسطه بانک‌های خارجی (مانند بانک‌های سویسی) از چرخه دلار استفاده می‌کردند. این نوع همکاری در نظام بانکی با عنوان «U-Turn» شناخته می‌شود. به عبارت دیگر بانک‌های ایرانی بدون داشتن ارتباط مستقیم با سیستم بانکی آمریکا و با استفاده از بانک‌های دیگر از خدمات دلاری بهره می‌بردند. چراکه هرگونه استفاده از دلار در نظام بانکی در هرکجای جهان نیازمند اخذ مجوز لازم از نظام بانکی آمریکاست. بر همین اساس ایران می‌توانست مهم‌ترین تجارت خارجی خود یعنی فروش نفت خام خود را با استفاده از دلار انجام دهد. همچنین در طرف دیگر و در واردات از ارز دلار استفاده کند. این اجازه استفاده از ارز دلار بر اساس مقرراتی بود که در آمریکا وجود داشت. مقررات تراکنش‌های مالی ایرانی (Regulations the Iranian Transactions) به ایران اجازه استفاده از U-Turn (چرخه دلار) را می‌داد.

اما از نوامبر ۲۰۰۸ این مقررات تغییر کرد و بر اساس مصوبه وزارت خزانه‌داری آمریکا استفاده بانک‌های ایرانی از این خدمت ممنوع شد. اداره کنترل دارایی‌های خارجی وزارت خزانه‌داری آمریکا طی یک فدرال رجیستر (Federal Register) که در تاریخ ۱۰ نوامبر ۲۰۰۸ منتشر شد، اعلام کرد که مقررات قبلی مربوط به تراکنش‌های مالی ایرانی اصلاح شده و در نتیجه اختیارات قبلی مبنی بر اجازه استفاده از U-Turn لغو (revoking) می‌شود.

دلار پابرجاست. حتی فروش نفت ما با قیمت ارزان زیاد شده است، ولی نمی‌توانیم پول آن را به داخل کشور برگردانیم. بنده هیچگاه فراموش نمی‌کنم که مجری یک برنامه تلویزیونی از جناب آقای سیف رئیس محترم بانک مرکزی پرسیدند ما می‌توانیم پول فروش نفت را به داخل کشور بیاوریم؟ ایشان پرسیدند چرا باید بیاوریم؟^{۲۲} بعد استدلال‌هایی را مطرح کردند که این استدلال‌ها در صدد این بودند که اثبات کنند نباید این پول را به کشور وارد کنیم. خب این تحلیل غلط بود و گفتند ما تحریم‌ها را بر می‌داریم. از همان اول، تحلیل مبتنی بر نگاه انقلاب و نگاه دینی، این مسأله را مطرح کرد که این گزاره، یک گزاره توهمی و خیالی است.

حالا الآن موضوع بحث بنده بازخوانی خیالات و توهمات جریان توسعه‌گرا نیست، یک پرونده مفصلی در ذهن بنده وجود دارد که اینها همیشه در طول تاریخ توسعه در ایران و در طول تاریخ دولت مدرن همیشه ایده‌هایی را مطرح کرده‌اند ولی این ایده‌ها محقق نشده‌اند. لذا از این حیث می‌گویم دوستان انقلابی خیلی هم احساس ناراحتی نکنند که فکر انقلاب در چهارسال آینده در مصدر اجرایی کشور قرار نگرفته است؛ چون فکر توسعه کثیرالبطلان است. روز اول اثبات شد که اساساً امنیت کشور وابسته به این حرف‌ها نیست. بعد از اینکه موشک‌های مبارک سپاه با اقتدار اسلام شلیک شد،^{۲۳} برای مردم ملموس شد که امنیت وابسته به عمل به آیات قرآن است که می‌فرماید وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً.^{۲۴}

۲۲. رئیس کل بانک مرکزی خاطرنشان کرد بهتر است ارز حاصل از صادرات نفت در حسابی در خارج از کشور نگهداری شده و برای واردات از آن استفاده شود؛ منابع ناشی از صادرات نفت صد در صد در اختیار کشور قرار دارد ولی قرار نیست تمام این ارز را به شکل اسکناس وارد کشور کنیم!

ولی الله سیف در برنامه نگاه یک ۱۰ بهمن ۱۳۹۵ به نقل از وبسایت روزنامه کیهان <http://kayhan.ir/fa/news/96552>

۲۳. شلیک موشک‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به مواضع داعش در سوریه در تاریخ یکشنبه ۲۸ خرداد ۱۳۹۶
۲۴. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ؛ آیه ۱۲۳ سوره مبارکه توبه

ای کسانی که ایمان آورده‌اید با کافرانی که به شما نزدیک‌ترند، پیکار کنید! (و دشمن دورتر، شما را از دشمنان نزدیک غافل نکند!) آنها باید در شما شدت و خشونت (و قدرت) احساس کنند؛ و بدانید خداوند با پرهیزگاران است!

نکته‌ای که می‌خواهم محضر شما عرض کنم این است که جامعه ما دچار یک شرایط سخت است؛ از یک طرف نظریات غربی مطرح می‌شوند و از طرف دیگر نظریات دینی به صورت جدی مطرح نمی‌شوند. لذا وقتی نظریات غربی شکست می‌خورند راه جایگزینی وجود ندارد. وقتی پیش روی مردم راه جایگزین نگذاشتید مردم مجبور هستند همان راه قبلی را بروند. به دلیل اینکه ما در حوزه امنیت مدل بسیج را پیشنهاد دادیم، مردم با مدل‌های امنیتی جریان توسعه‌گرا همراهی نمی‌کنند. جریان توسعه‌گرا بحث‌هایی راجع به امنیت دارد؛ مثلاً متغیرهای امنیت را بحث می‌کنند و؛ ولی مردم همراهی نمی‌کنند. چون راه جایگزین وجود دارد. ولی بنده سؤال می‌کنم که آیا در حوزه سیاست‌های پولی و مالی نیز شاهراه هدایت را برای مردم باز کرده‌ایم و مثلاً بانکها را به چالش کشیده‌ایم؟^{۲۵}

لذا این شرایط حساس ماست؛ چهار دهه از انقلاب می‌گذرد ولی در بعضی از حوزه‌ها نظریه پردازی نکرده‌ایم و شکست‌هایی که در این حوزه‌ها ایجاد می‌شوند، برای ما تحمیل‌هایی را ایجاد می‌کند و ما تازه باید توضیح دهیم که اصلاً در این حوزه‌ها دیدگاه‌های دینی حاکم نیست. تازه مردم متعجب‌تر می‌شوند. البته حق هم دارند و می‌گویند شما حاکم هستید و در تمام شبکه‌های تلویزیونی شما حضور دارید، در بسیاری از نهادها شما هستید. چطور چنین حرفی را می‌فرمائید؟ واقعاً قبول کنید که خیلی سخت است.^{۲۶}

۲۵. البته به فضل الهی و مدد امام زمان علیه السلام مراجع قم یک حرکت توقف‌ناپذیر را برای اصلاح بانکها و حذف ربا از بانکها شروع کرده‌اند، امیدوارم این حرکت استمرار پیدا کند.

انتقال از متن

۲۶. بنده به سهم خودم هروقت در هر رسانه‌ای بوده‌ام از مردم عذرخواهی کرده و گفته‌ام بنده جزء آن طلبه‌هایی هستم که توبه نموده و سعی کرده‌ام به این سمت بروم که این خلأ را جبران کنم. حالا اگر همه ما در حوزه علمیه قم باهم توبه کنیم این مشکل نیز حل می‌شود.

انتقال از متن

۲. ارتقا تعرف؛ پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای اداره شهر به عنوان یکی از

حوزه‌های اجتماعی خالی از نگاه دینی

این مقدمه بحث بنده بود؛ حالا با توجه به این مقدمه بحث می‌خواهم در ۲/۱. حوزه مدیریت یکی از حوزه‌هایی که ورود پیدا نکرده‌ایم طرح مسأله کنم. یکی از حوزه‌هایی که به دلیل حاکمیت نظریات غربی به جامعه ما ضربه می‌زند، حوزه مدیریت شهری است. به هر حال شهرها قرار است اداره شوند، مردم عده‌ای را در شورای شهر انتخاب می‌کنند و شورای شهر نیز شهردار را انتخاب می‌کند و هم در شورای شهر و هم در شهرداری یک سؤال وجود دارد مبنی بر اینکه شهر را چگونه اداره کنیم؟ در اینجا نیز حوزه علمیه حضور ندارد. در نتیجه چه اتفاقی می‌افتد؟ نظریاتی خود را به عنوان راه حل مطرح می‌کنند.

چند روز پیش از یکی از کلان‌شهرهای کشور با بنده تماس گرفتند و گفتند قرار است در فلان شهر همایش شهر هوشمند^{۲۷} برگزار شود و تقاضا داشتند که مجموعه ما کاری انجام دهد. آن آقای که با بنده تماس گرفته بودند گفتند البته من می‌دانم شهر هوشمند مبتنی بر یک مبانی لیبرال و سکولار است. ما گفتگوهایی را با ایشان داشتیم و بنده به این گفتگوها کاری ندارم ولی می‌خواهم نکته‌ای را عرض کنم؛ الآن در کلان‌شهرها کارشناسان توسعه همایش شهر هوشمند برگزار کرده و می‌گویند شهر مطلوب باید هوشمند باشد، حول این موضوع بحث می‌کنند.

یا مثلاً جزء نظریات معروف در ایران این است که شهر باید بر اساس TOD^{۲۸} اداره شود، حمل و نقل توسعه‌ای. تمرکز خود را بر روی تسهیل حمل
 ۲/۱/۲. مدیریت شهری
 TOD؛ یکی دیگر از
 پیشنهادهای جریان توسعه‌گرا
 برای مدیریت شهری

۲۷. شهر ترکیب فناوری اطلاعات و ارتباطات و تکنولوژی با دیگر سازمان‌ها، تلاش برای طراحی و برنامه‌ریزی مورد نظر و سرعت بخشیدن به پروسه‌های اداری و کمک به شناسایی جدید، راه‌حل‌های نوآورانه به پیچیدگی مدیریت شهری، به منظور بهبود پایداری و سرزندگی.

Toppeta, D. (2010). The Smart City Vision: How Innovation and ICT Can Build Smart, "Livable", Sustainable Cities. The Innovation Knowledge Foundation

۲۸. در سال‌های اخیر، یکی از بزرگترین اهداف برنامه‌ریزی و طراحی شهری، به ویژه در مراکز شهری، کاهش اتکا به اتومبیل به منظور ایجاد پایداری و سرزندگی در شهرهاست. [۱] به همین منظور حکومت‌ها و سازمان‌های برنامه‌ریزی، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های خود را با هدف بازشکل‌دهی توسعه شهرها در الگوهای فشرده‌تر با کاربری مختلط جهت‌دهی کرده‌اند یکی از این سیاست‌ها که اقبال زیادی به آن شده، توسعه حمل‌ونقل محور شهری است. طرفداران این نوع توسعه، تراکم بالا و مراکز فعالیتی با کاربری مختلط را که به وسیله سامانه‌های حمل‌ونقل عمومی با کیفیت بالا به

و نقل در یک شهر می‌گذارند. خب این یک نظریه است که ما در جلساتی معایب این نظریه را بحث کرده‌ایم. سخن در این است که آیا این نظریه ضروری برای هویت جامعه ما ندارد؟ بالاتر، آیا مشکلات مردم ما را حل می‌کند یا نه؟ پرونده این موضوع باید در حوزه‌های علمیه باز شود و مورد بحث قرار گیرد.

۲/۲. از بین رفتن تعریف به فضل الهی حوزه علمیه مبارکه مروی تهران در ماه رمضان گذشته (شناخت طرفینی گسترده) و در نتیجه مختل شدن اداره امور یک شهر؛ نتیجه تمام نظریات غربی در حوزه مدیریت شهری دوره‌ای را برگزار کرد^{۲۹} که واقعاً باید به این حوزه علمیه مبارک و مدیران آن تبریک گفت، جزء کارهای نویی بود که این حوزه در آن پیشقدم شد. در این حوزه، دوره‌ای تحت عنوان مدیریت شهری با نگاه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت برگزار شد. در این دوره محتواهایی مطرح شد که این محتواها در قالب کتاب منتشر شد و در دسترس می‌باشد. خلاصه آن بحث‌ها این است که اگر ما شهر را بر اساس نظریات غربی اداره کردیم، تعریف در جامعه کاهش پیدا می‌کند. تعریف یعنی شناخت طرفینی گسترده. در جوامع امروزی این موضوع که افراد یک جامعه همدیگر را به صورت تفصیلی بشناسند در حال به چالش کشیده شدن است.

یکدیگر مرتبط می‌شوند، راه حل این مشکلات معرفی می‌کنند. [۲] توسعه حمل و نقل محور به عنوان مرکزی با آمیزهای متراکم از کاربری‌های مسکونی، تجاری، اداری و عمومی و فضای باز است که در آن مغازه‌های خرده‌فروشی و خدماتی در یک هسته تجاری با دسترسی آسان نسبت به خانه‌ها قرار گرفته‌اند (حدود ۶۰۰ متر یا ۱۰ دقیقه پیاده‌روی). یک ایستگاه حمل و نقل عمومی در هسته‌ای این مرکز قرار دارد. استفاده‌ها در مرکز به صورت عمومی بوده و ادارات در طبقات بالاتر از سطح زمین قرار می‌گیرند. محدوده‌ای برای استفاده‌های کم‌تراکم‌تر، هسته‌ی مرکز را با فاصله‌ای حدود ۱۶۰۰ متر احاطه می‌کند. [۳]

[۱]. پیتر نیومن و نورث جفری؛ طراحی شهر برای کاهش وابستگی خودرو، ص ۳-۹

[۲]. الکس آیمز و کاپلین پیر؛ توسعه اقتصادی و رشد هوشمند، ص ۷-۱۹

[۳]. پیتر کائورپ؛ کلان‌شهر بعدی آمریکا؛ بوم‌شناسی، جامعه و رؤیای آمریکایی، ص ۱-۷

۲۹. دوره مدیریت شهری از نگاه الگوی پیشرفت اسلامی از تاریخ ۶ الی ۱۶ تیر ۱۳۹۵ (۲۰ رمضان الی ۱ شوال ۱۴۳۷) در حوزه علمیه مروی در ۱۱ جلسه برگزار گردید. در این دوره نیمه تفصیلی ابتدا به فلسفه مدیریت شهری پرداخته شد ارتقا امر تربیت به عنوان فلسفه مدیریت شهری معرفی گردید. سرفصل بعدی این دوره بحثی به تبیین ارتباط میان تربیت و مدیریت شهری اختصاص داشت و پس از آن نیز تعریف مطلوب مدیریت شهری مبتنی بر این فلسفه مورد بحث قرار گرفت. در ادامه نیز به تعریف محله از نگاه اسلامی و بازتعریف هرم نیازهای خانوار پراخته شد و در پایان نیز راهکارهایی که می‌توان همین حالا در حوزه مدیریت شهری برای ارتقا مدیریت شهری اسلامی انجام داد تبیین گردید.

۲/۲/۱. گسترش فساد و ناامنی در جامعه و در یک شهر؛ یکی از نتایج از بین رفتن تعرف و گسترش گمنامی در جامعه

حالا سؤال فنی این است که اگر تعرف به چالش کشیده شود چه اتفاقی می‌افتد؟ اصطلاحاً اگر پدیده گمنامی در یک جامعه گسترش پیدا کند -ویژگی اصلی شهرهای مدرن همین پدیده گمنامی است- چه اتفاقی می‌افتد؟ بنده برخی از این اتفاقات را می‌شمارم. اگر افراد یک جامعه همدیگر را نشناسند، اولین اتفاقی که می‌افتد این است که خودکنترلی در آن جوامع کاهش پیدا می‌کند. ببینید؛ یکی از مسائل جدی تمام شهرها، مسأله امنیت است و مسأله ناامنی زاینده نفسانیات انسان و اوصاف رذیله انسان است.

اهل بیت ما برای اینکه ریشه ناامنی را -که ریشه ناامنی همان سه وصف حسد، حرص و کفر است- مدیریت کنند، دو دسته توصیه دارند. یک دسته، توصیه‌هایی هستند که با خود حرص و حسد و کبر و سایر اوصاف رذیله از ریشه مقابله نموده و سعی می‌کنند اینها را تضعیف کنند. دسته دیگر از تذکرات بر روی آبروی انسان‌ها تمرکز دارد. با توجه به اینکه شارع مقدس واقع بین است و هرچقدر ما کار ریشه‌ای بکنیم اوصاف رذیله در یک سطحی وجود دارد؛ شارع مقدس بر روی آبروی افراد دست گذاشته و مسأله را از این باب مدیریت کرده است. لذا اگر کلمات مولای حکیممان امیرالمؤمنین ع را دیده باشید می‌بینید حضرت یک والی‌ای را منصوب کرده‌اند و دچار تخلف شده است. حضرت به قاضی خودشان فرموده‌اند که او را در نماز جمعه شلاق زده و با او برخورد می‌کنی تا همه ببینند.^{۳۰} یعنی در برخی از مواقع شارع مقدس آبروی طرف مقابل را به چالش کشیده است، برای اینکه منافع مردم دچار چالش نشود. البته این موضوع فقط اختصاص به این مورد ندارد، البته تشخیص مصداق آن نیازمند کار فقهی خاص است. در یک روایت دیگری حضرت می‌فرمایند کسی که آبروی او برایش اهمیت ندارد، فَلَا تَأْمَنُ شَرَّهُ؛^{۳۱} از شر او ایمن نباش. در این روایت تأکید می‌کند یکی از ابزارهای ایجاد امنیت و کنترل فساد در جامعه، آبروی افراد است. لذا این موضوع کارکرد دارد. حالا در

۳۰. برای مطالعه کامل این داستان به پیوست شماره ۱ مراجعه فرمائید.

۳۱. عن أبي الحسن الثالث عليه السلام قال: مَنْ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فَلَا تَأْمَنُ شَرَّهُ

امام هادی ع فرمودند: هر کس خودش در نظرش بی‌مقدار باشد، از شر او ایمن نباش.

جوامعی که تعرف در آنها گسترش دارد، افراد به خاطر آبروی خودشان بسیاری از کارها را انجام نمی‌دهند. این تاکتیک فرعی اسلام است، تاکتیک اصلی تزکیه است. تزکیه، در طول دوران خود به عنوان راهبرد بنیادین اعمال می‌شود ولی اهل بیت علیهم‌السلام ما در کنار این مسأله این موضوع را نیز در دستور کار قرار داده‌اند.

وقتی ما تعرف را از دست می‌دهیم، اصلاً افراد یکدیگر را نمی‌شناسند و لذا آبرو بلا موضوع می‌شود. لذا در شهرهای بزرگ تخلفات زیادی اتفاق می‌افتد ولی در خارج از محل زندگی متخلف، متخلف، به محله و مکان دیگری که او را نمی‌شناسد می‌رود و تخلف می‌کند و در اینجا دیگر مسأله آبرو مطرح نیست. لذا تعرف، زیرساخت خودکنترلی است. اگر در یک جامعه تعرف وجود داشته باشد، بسیاری از فسادها کنترل می‌شوند.

مثال دیگری از فوائد تعرف بزخم. یکی دیگر از فوائد تعرف، تسهیل روابط اجتماعی است. ببینید؛ یکی از مسائل اجتماعی ما مسأله ازدواج است. اخیراً وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بحث‌هایی را مطرح کرده بود که بنده واقعاً از نحوه تحلیل این دوستان متعجب شدم. می‌خواستند سایت‌های همسرگزینی را سازماندهی نموده و جدی‌تر کنند.^{۳۲} خب سؤالی که مطرح می‌باشد این است که چرا اینها به این سمت رفته‌اند که سایت‌های همسرگزینی را جدی بگیرند؟ برای اینکه یک مشکل به وجود آمده است؛ تعرف به قدری کاهش پیدا کرده که افراد حتی نمی‌توانند همسر مناسب انتخاب کنند. بعد این دوستان می‌خواهند از طریق سایت همسرگزینی، شناخت مورد نیاز برای تشکیل خانواده را تأمین کنند. وقتی تعرف نبود، روابط اجتماعی بسیار سخت می‌شود؛ چون تعرف و شناختی وجود ندارد.

۲/۲/۲. از بین رفتن روابط اجتماعی و ناتوانی بسیاری از افراد جامعه در به دست آوردن شناخت کافی و مورد نیاز برای ازدواج؛ یکی دیگر از نتایج گسترش گمنامی در جامعه

۳۲. بزرگ‌منش از مرکز توسعه فناوری وزارت ارشاد گفت: مرکز ما ساماندهی سایت‌های کل کشور را بر عهده دارد. امروز ۱۲۶ تا سایت همسریابی در پایگاه اینترنتی ما ثبت نام کرده‌اند و این تعداد سایت وجود دارد و همه دارند فعالیت می‌کنند. ما تنها مرکزی هستیم که با مدیران این سایت‌ها ارتباط داریم و اینها در برخی موارد از حداقل سواد و آگاهی هم برخوردار نیستند. باید این سایت‌ها ساماندهی شوند تا این شرایط تغییر کند.

با راه‌هایی که دوستان می‌گویند نیز به هیچ عنوان نمی‌توان این خلأ را پر کرد. شناخت مورد نیاز برای ازدواج، باید یک شناخت گسترده باشد. برخی از آقایان توصیه می‌کنند جوان‌ها یک مدتی باهم باشند تا این شناخت به دست بیاید. اما اینها توجه نمی‌کنند که از سن بلوغ به بعد - خصوصاً در شرایطی که فضای مجازی زهر خود را به جامعه ما ریخته - اساساً گفتگوهای قبل از ازدواج، هیچ‌کدام به ارتقا تعرف منجر نمی‌شوند؛ چون فرد در حالت عدم تعادل است. یکی از مسائلی که قوه شناخت را مختل می‌کند، فشارهای روحی و عاطفی و فشارهای جنسی است. لذا درست است که افراد با یکدیگر گفتگو می‌کنند ولی این گفتگو قطعاً به تعرف منجر نمی‌شود. بنده نمی‌خواهم بگویم همه ارتباطات به [نقض] خطوط قرمز [شارع] ختم می‌شود، بنده این را نمی‌خواهم بگویم، در بسیاری از موارد خطوط قرمز و حدها نیز رعایت می‌شوند؛ بنده به لحاظ فیزیولوژی و ذهنی می‌گویم و یک مسأله علمی و روانشناسی مطرح می‌کنم. وقتی انسان می‌خواهد چیزی را بشناسد باید از حیث عاطفی، جنسی و ... در شرایط تعال باشد. وقتی قوه شهوت شما در حال انفجار است و عواطف شما مدت زیادی تأمین نشده‌اند، به صورت طبیعی در حالت عدم تعادل قرار دارید و لذا تحلیل‌های شما، تحلیل‌های قابل اتکایی نمی‌باشد. حالا قدیمی‌های ما ضرب‌المثل‌هایی دارند که بنده حیا می‌کنم این ضرب‌المثل‌ها را بگویم ولی می‌خواهم این نکته را عرض کنم که قدیمی‌های ما فهمیده بودند ارتباطات قبل از ازدواج خیلی منجر به تأمل نمی‌شوند. حالا باید این ضرب‌المثل‌ها را برای دوستان توسعه‌گرا بازخوانی کنیم تا نسخه‌های ناکارآمد مطرح نکنند. پس بنابراین با سایت همسرگزینی، با ارتباطات قبل از ازدواج و این‌ها نمی‌شود تعرف را تأمین کرد. لذا در نهایت باید بپذیریم که خانواده دچار چالش می‌شود. یکی از علت‌های طلاق ۴۲ درصدی در شهر تهران،^{۳۳} ازدواج مبتنی بر تعرف کم است. تعرف در حد استاندارد خود، در

۳۳. درصد طلاق شهر تهران در اردیبهشت ۱۳۹۵

آمار ازدواج: ۳۸۲۵ آمار طلاق: ۱۵۹۱ درصد: ۴۱/۳۰

<http://www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset99/t2-95.pdf> آمار طلاق اردیبهشت ۹۵

<http://www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset99/e2-95.pdf> آمار ازدواج اردیبهشت ۱۳۹۵

محیط خانوادگی به وجود می‌آید؛ یعنی وقتی شما تعرف را ارتقا می‌دهید به صورت طبیعی این مشکل به وجود نمی‌آید.

یکی دیگر از ضررهای فقدان تعرف، مسأله عدم سازماندهی تکدی‌گری در کشور است. واقعاً خودتان را جای مردم بگذارید. از یک طرف ما دائماً برای مردم آیه و روایات می‌خوانیم مبنی بر اینکه فقرا را دست خالی رد نکنید. انصافاً نیز آیات و روایاتی که در این حوزه وجود دارد تکان‌دهنده است. مثلاً آن روایت معروف امام حسین علیه السلام می‌فرماید فقیری که به تو رجوع می‌کند پیک خدای متعال است؛ حضرت می‌فرماید اگر کسی آمد و از شما تقاضای کمک کرد، این را درست تحیل نموده و فکر نکنید که شما به او کمک می‌کنید. معنای این درخواست در عالم واقع این است که خدای متعال می‌خواهد از طریق این کمک به خود شما کمک کند.^{۳۴} حدیث امام حسین علیه السلام نگاه را نسبت به کمک کردن به فقرا کاملاً مثبت می‌کند. خیلی از ما فکر می‌کنیم وقتی ۵۰ هزار تومان به یک فقیر می‌دهیم به او کمک می‌کنیم، در حالی که کاملاً برعکس است؛ خدای متعال می‌خواهد از طریق این کمک کردن، رزقی به خود شما برساند. امام حسین علیه السلام هشدار می‌دهند که مسأله را درست بفهمید. روایات و آیات دیگری نیز وجود دارد که همه ما برای مردم می‌خوانیم.

۲/۲/۳. گسترش تکدی‌گری در شهرها و عدم شناخت نیازمندان واقعی؛ یکی دیگر از نتایج شوم تضعیف تعرف و گسترش گمنامی در جامعه

حالا در این میان مشکلی وجود دارد؛ کسی که می‌خواهد به این آیات و روایات عمل کند باید فقیر را بشناسد. اما در شهرهایی که گمنامی گسترش پیدا کرده است، شما اصلاً نمی‌دانید چه کسی فقیر است و چه کسی فقیر نیست. لذا به دلیل فقدان تعرف واقعاً تکدی‌گری در بخش قابل توجهی به شغل تبدیل شده است. البته آقایان تدبیر کرده‌اند؛ مثلاً بعضی از مساجد می‌گویند تحقیق کنیم؛ یعنی به یک تالی فاسد دیگر مبتلا شده‌اند. به بهانه تحقیق، آبروی آن مؤمن محروم را به چالش می‌کشند. بنده دیده‌ام که برخی

۳۴. قال الحسين علیه السلام: إنَّ حَوَائِجَ النَّاسِ إِلَيْكُمْ مِنْ نِعْمِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ فَلَا تَمْلُوا النَّعْمَ؛

امام حسین علیه السلام فرمودند: نیاز مردم به شما از نعمت‌های خدا بر شما است؛ از این نعمت افسرده و بیزار نباشید.

مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار الجامعة لدرر اخبار الأئمة الاطهار، بیروت، انتشارات دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳، ج ۷۱، ص ۳۱۸، ح ۸۰

حتی عکس می‌گیرند. حالا قرار است کمکی بشود و آبروی طرف کلاً به چالش کشیده می‌شود. بنده از برخی کارها تعجب می‌کنم. الآن صدا و سیما خانه فلان فقیر را نشان می‌دهد که فلان مسئول به خانه او رفته است. این تالی فاسد مسأله است و ما نمی‌توانیم با این مدل‌ها پیش برویم. کمک‌کردن باید در اوج حفظ حرمت طرف مقابل اتفاق بیافتد.

مسأله تعرف، باب طولانی‌ای دارد. بنده فهم دینی خود را می‌گویم که اگر می‌خواهیم یک شهر را اداره کنیم باید تعرف را ارتقا دهیم. اگر تعرف ارتقا پیدا نکند نمی‌توان شهر را اسلامی اداره کرد. تمام تعالیم به چالش کشیده می‌شوند، ازدواج، کمک به فقرا، خودکنترلی و ... به چالش کشیده می‌شود. باید این موضوعات را از طریق ارتقا تعرف دنبال کنیم. تعرف، روح یک شهر است.

۳. مدیریت شهر به محوریت محله؛ پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای اداره شهر و ارتقا تعرف در شهر

حالا از اینجا یک بحث دیگر ایجاد می‌شود؛ چگونه تعرف را تأمین کنیم و ارتقا دهیم؟ در اینجا خلاصه بحث ما در نقشه الگوی پیشرفت اسلامی این است که اگر شهر را به صورت محله‌ای اداره کنیم، می‌توانیم تعرف را در جامعه خودمان ارتقا دهیم. شهر یعنی نظامی از محله‌ها، مجموعه‌ای از محلات. واحد اصلی در شهر اسلامی محله است. شهر را نباید یکپارچه کرد، شهر را باید محله محله کرد. واحدهای یک شهر را باید کوچک نمود. مثلاً اگر شهر ورامین بخواد با این مدل اداره شود باید به این سمت برود که مثلاً به ۱۰۰ محله تقسیم شود. در حالی که در شهری مانند تهران جمعیت شب شهر ۸ یا ۹ میلیون است ولی جمعیت روز به ۱۴ میلیون می‌رسد؛^{۳۵} یعنی ۴ الی ۵ میلیون

۳۵. به گزارش خبرنگار ایرنا، مهدی چمران روز شنبه در آیین اختتامیه سومین دوره جشنواره مشکلات گفت: جمعیت شهر تهران در شب هشت میلیون و در روز حدود ۱۰ میلیون نفر است.

<http://www.irna.ir/fa/News/81584510> خبرگزاری ایرنا

به گفته مرتضی تمدن (استاندار سابق تهران) جمعیت استان تهران پس از اضافه شدن استان البرز به نقشه تقسیمات جغرافیایی کشور، حدود ۱۲ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر است. بیش از این در آمارهای مختلف، آمار روزکاران تهران، ۱۳ میلیون نفر اعلام شده بود. شب‌خواب‌ها هم حدود ۷ و نیم میلیون نفر. درواقع بخش بزرگی از روزکاران از غرب تهران به پایتخت می‌آیند؛ استان البرز.

<http://www.khabaronline.ir/detail/144987/society/urban> خبرآنلاین

آدم به تهران می‌آیند و باز می‌گردند. آن ۸ میلیون ساکنی هم که در تهران هستند در خوابگاه زندگی می‌کنند، خانه‌ها آنها محل زندگی و محله نیست، بلکه محل خواب است. اگر ماهیت محله‌ای به چالش کشیده شود ما تعرف نخواهیم داشت.

۳/۱. محله یعنی محل تأمین نیازهای چهارگانه خانوار (تحصیل، تفریح، شغل و نیازهای روزمره)

حالا محله چیست؟ دقیقاً باید تعریف کنیم. محله یعنی محل تأمین نیازهای خانواده؛ در نگاه اول، ۴ دسته نیاز متصور است؛ اول نیازهای روزمره است؛ گوشت، سیب‌زمینی، پیاز، سبزی و نان و جوارب و لباس و همه نیازهای روزمره‌ای که شما دارید. دوم نیازهای آموزشی است، این جزء نیازهای مهم است. سوم نیازهای تفریحی و چهارم نیازهای شغلی است. معمولاً خانواده‌ها روزانه به صورت جدی به این ۴ نوع نیاز مبتلا هستند. حالا سؤال این است که این نیاز را در کجا تأمین کنیم؟ پاسخ نقشه راه الگوی پیشرفت اسلامی این است که تا حد امکان در محل استقرار نهاد خانواده.

۳/۲. گسترش ارتباطات افراد با یکدیگر و در نتیجه ارتقا تعرف؛ نتیجه مدیریت شهر به محوریت محله (تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محل زندگی)

وقتی شما نیازهای روزمره را به محل استقرار خانواده بردید، دیگر خانواده برای تأمین نیازهای روزمره خود از محل زندگی خود خیلی فاصله نمی‌گیرد. در شهر قم در خیابانی که ما زندگی می‌کنیم، تقریباً همه نوع نیازی در آن تأمین می‌شود و ما هر چیزی را بخواهیم تأمین کنیم ۱ الی ۱/۵ دقیقه زمان نیاز دارد. حالا شما این را با شهرهای بزرگ مقایسه کنید. ما واقعاً این موضوع را به صورت میدانی بررسی کرده‌ایم. در برخی از محلات تهران سبد نیازهای روزمره در محله ارائه نمی‌شود، در برخی از محلات حتی میوه هم ارائه نمی‌شود. معنای این حرف این است که افراد برای تأمین میوه و نیازهای روزمره مجبور به خروج از محله هستند. یعنی تأمین نیاز در جای دیگری اتفاق می‌افتد. هر روز هم به یک جایی می‌روند، وقتی دور بود به محل ثابتی نمی‌روند.

این اتفاق برای نیازهای تحصیلی نیز در حال وقوع است و افراد برای تحصیل از محله خارج می‌شوند. با پدیده پارک‌های آبی و شهربازی‌ها و این تفریحات مدرن نیز تفریح از محله خارج شده است. به این موضوع، پدیده آپارتمان‌سازی را اضافه کنید. این آپارتمان‌سازی‌ها، خلاف مقررات اسلامی است؛ یکی از تخلفات جدی که در ساخت ساختمان اتفاق می‌افتد و ما باید

سریعاً قوانین ملی مقررات ساخت ساختمان را اصلاح کنیم، این است که ما قوطی کبریت می‌سازیم و فرد در آنجا دچار خفگی مزمن می‌شود و مجبور است خارج شود تا زنده بماند. معماری بد بعلاوه تفریح بیرون از محله، یک‌مرتبه دیگر افراد را از محله خارج می‌کند. شغل هم که دیگر در شهری مانند تهران کاملاً خارج از محله است. این پدیده به قدری حاد شده است که شما حول شهر تهران خوابگاه تشکیل داده‌اید، کرج خوابگاه تهران است، شهریار خوابگاه تهران است، اسلامشهر خوابگاه تهران است، بخشی از ورامین خوابگاه تهران است. در این مدتی که افراد برای تأمین نیازهای شغل می‌روند همه‌چیز از دست رفته است، خانواده که هیچ.

حالا چه اتفاقی می‌افتد؟ شما برای تفریح، شغل، نیازهای روزمره و آموزش از محله خارج می‌شوید. یعنی دقیقاً چه اتفاقی می‌افتد؟ یعنی افراد با یکدیگر ارتباط ندارند و وقتی ارتباط نداشتند تعرف تضعیف می‌شود. مدل تأمین نیاز، تعرف را به چالش کشیده است. اگر شما توانستید ماهیت محله را تقویت کنید به صورت طبیعی افراد نیازهای خودشان را تأمین می‌کنند ولی در اثر ارتباط مبتنی بر نیاز، تعرف ارتقا پیدا می‌کند و تعرف همه چیز را ارتقا می‌دهد که بنده برخی از آنها را مطرح کردم. بنابراین اگر تعرف با این میوه‌های مبارک آن را می‌خواهیم باید ماهیت محله را حفظ کنیم و باید محله‌ها را تقویت کنیم.

۴. مسجد؛ یکی از ارکان مدیریت شهری محله‌محور و تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محله

حالا در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت یک دنیا بحث برای این وجود دارد که چگونه محله‌ها را تقویت کنیم. بخشی از این مباحث، اصلاح مقررات ساختمان است، بخش مهمی از آن اصلاح مدل‌های اداره شهر است. شهرداری‌ها و شورای شهر باید مدیریت محله‌ای را بفهمند و نباید قوانین ضد محله را تصویب کنند. بنده برای شورای شهر تهران و دوستان شهرداری تهران در دوره‌های مختلف متأسفم. به بهانه تسهیل حمل و نقل گاهی اوقات

۴/۱. شورای شهر و شهرداری؛ یکی از ارکان مدیریت شهری محله‌محور

اتوبان را از وسط ۵ محله عبور داده‌اند.^{۳۶} به ما گزارش می‌دهند که حمل و نقل تسهیل شده است ولی توضیح نمی‌دهند که در پس تسهیل حمل و نقل چقدر ماهیت محله‌ها به چالش کشیده شده است. این موضوع در سایر شهرها نیز تکرار می‌شود. پس مدیریت شهری باید مدیریت محله‌ای را به رسمیت بشناسد.

۴/۲. مسجد؛ یکی از
ارکان مهم مدیریت شهری
محله‌ای

حالا یک بحث با آقایان داریم مبنی بر اینکه مدیریت شهری -بنابه بحث‌هایی که مطرح کردیم- باید محله‌ای باشد.^{۳۷} ولی آیا همه کار به دست مدیریت شهری است؟ پاسخ منفی است. همین حالا می‌توان با بازتعریف کارکرد مساجد، به سمت این حرکت کرد که ماهیت محلات را تقویت کنیم. مسجدی که برای اداره یک شهر نیاز داریم، مرکز محله است. امام جماعت، از محله با ابعاد آن در ذهن خود تصویر دارد؛ محله ساختمان‌ها نیست.^{۳۸} همانطور که عرض کردم محله یعنی محل تأمین نیازهای خانوار.

۴/۲/۱. تهیه شناسنامه برای
مشاغل موجود در محله و
ارائه راهکارهایی برای حفظ
این مشاغل در محله؛ یکی از
کارکردهای مسجد در
مدیریت شهری محله‌محور

پس در محله تا حدی که امکان دارد باید فرصت‌های شغلی ایجاد کرد. این واقعاً قابل ارتقا است؛ مثلاً شما با چند نفر از محققین مسجد خودتان - الحمد لله برادران پژوهشگر در مساجد فراوان هستند- در یک فرصت کوتاهی شناسنامه‌ای برای مشاغل اطراف محله حول مسجد تشکیل دهید. همین الآن در برخی از محله‌های بزرگ حتی ۱۰۰۰ شغل وجود دارد. این‌ها را می‌توان

۳۶. اتوبان امام علی علیه السلام یکی از این اتوبان‌ها بود که تأسیس این اتوبان مشکلات اجتماعی زیادی را رقم زد و موجب تخریب بافت تعداد زیادی از محلات شد. برای مطالعه در مورد آثار تأسیس این اتوبان مراجعه کنید به:

<http://www.salamatnews.com/news/216776>

۳۷. البته بنده اجمال این موضوع را مطرح کردم، توصیه می‌کنم دو جلد کتاب مربوط به مدیریت شهری با نگاه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را مطالعه کنید. بحث خیلی مفصل‌تر از این حرف‌هاست. ما پیشنهادات تفصیلی برای شهرداری‌ها و شورای شهر داده‌ایم برای اینکه مدیریت محله‌ای را ارتقا دهیم.

انتقال از متن

۳۸. بنده با یکی از مدیران خوب نظام -که برادر خوب ما هستند- مباحثه می‌کردیم، ایشان می‌گفتند همین آپارتمان‌ها را محله می‌نامیم، قبلاً محله‌ها افقی بودند و حالا عمودی شده‌اند. بنده به ایشان گفتم برادر عزیزم! ماهیت محله‌ای که ما بحث می‌کنیم، روابط انسانی است. شما نمی‌توانید بگویید ساختمان‌ها محله هستند. تصور آن بنده خدا این بود که ما فیزیک این ساختمان‌ها را محله می‌نامیم، خیر؛ محله یک تعریف دارد.

انتقال از متن

حفظ و سازماندهی کرد. آقایان مصوب داده‌اند که مگامال‌ها و هایپرمارکت‌ها^{۳۹} تشکیل شوند. ما بررسی کرده‌ایم که با تشکیل برخی از هایپرمارکت‌ها ۴۰ فرصت شغلی خُرد از بین رفته است. یعنی این هایپرمارکت‌ها برای کمک آمده‌اند ولی فرصت‌های شغلی محله را از بین برده‌اند. اگر شما شناسنامه مشاغل را شناسایی کنید بعداً می‌توانید آنها را حفظ کنید. با مدیران صحبت کنید و بگویید مثلاً ۱۰۰۰ خانواده از ناحیه این مشاغل محله‌ای ارتزاق می‌کنند. چه کار کنیم مشکلات این شغل‌ها حل و برطرف شود؟ این، مسجد محله خواهد بود، مسجدی که مراقبت است فرصت‌های شغلی از بین نرود.

معادله این موضوع ساده و روشن است؛ کافی است شما به نیازهای چهارگانه حول مسجد خودتان توجه نکنید، در اینصورت افراد در محله نیستند تا به مسجد بیایند. بنده نمی‌خواهم خیلی پیچیده کنم. از ما سؤال می‌کنند فلان مسجد چرا خلوت است؟ در بیان دلیل این موضوع می‌خواهند تمام پاسخ را به این معطوف کنند که مردم دیگر علاقه‌ای به دین ندارند. پاسخ ما این است که اصلاً مردم در محله حضور ندارند. محله آنها محل خواب آنهاست، شما انتظار دارید ساعت ۲ نصف شب به مسجد بیایند، خُب خسته هستند. از سر کار بازگشته است و در آنجا می‌خوابد و ساعت ۶ صبح هم به محل کار می‌رود. اگر شما محله نداشته باشید اصلاً مسجد موضوعیت ندارد. پس ۲ حیث وجود دارد؛ حیث اول، حیث حفظ مسجد است که محور نزول برکت در یک محله می‌باشد. حیث دوم نیز حیث تعرف است. کارکردهای دیگری نیز متصور است.

یکی از کارهایی که می‌توان انجام داد این است که فیزیک مساجد را به تدریج تغییر دهیم. چه اشکالی دارد امکانات تفریحی - به معنای عام خود- در مسجد تعریف شود؟ چه اشکالی دارد محیط مسجد، محیط جذابی باشد؟ ما مساجد قدیم را مفصلاً بررسی کرده‌ایم. مثلاً مسجد سید اصفهان،^{۴۰} مسجدی

۳۹. هایپرمارکت (Hypermarket) در تجارت و بازرگانی به فروشگاه‌ای که از ترکیب کالاهای مربوط به سوپرمارکت‌ها و فروشگاه‌های چندمنظوره، در مقیاسی بزرگ استفاده می‌کند، گفته می‌شود.
 ۴۰. مسجد سید، یکی از مساجد اصفهان است که در طی دوران قاجاریه ساخته شد و از مساجد اصلی این شهر به‌شمار می‌رود. این بنا در سده ۱۳ هجری (محمد شاه قاجار) توسط محمدباقر شفتی در مساحت ۸۰۷۵ متر مربع ساخته شد.

۳/۳. تقویت مساجد و فراهم آمدن فرصت بیشتر برای افراد به منظور حضور در مساجد؛ یکی دیگر از نتایج مدیریت شهری محله محور

۴/۲/۲. تغییر فیزیک و کالبد مساجد و تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محلات؛ یکی دیگر از کارکردهای مسجد در مدیریت شهری محله محور

است که حدود ۲۰۰ سال پیش ساخته شده است. مساجد دوره قاجار عمدتاً اینگونه هستند. تنها یک بخش از مسجد، صحنی است که برای نماز می‌باشد. فیزیک مسجد به گونه‌ای می‌باشد که می‌توان از آن برای استراحت نیز استفاده کرد. در مساجد مختلف با شکل‌های مختلف محل‌های استراحت وجود دارد. گاهی وقت‌ها در مساجد به صورت مفصل درخت‌های میوه وجود دارد. در مساجد برای علم و نیازهای آموزشی تعبیه‌های خوبی صورت گرفته است. از همه اینها مهم‌تر این است که تقریباً در اکثر مساجدی که ما در دوره قاجار و صفویه داریم مسجد کنار بازار است و بسیاری از مغازه‌های بازار، موقوفه مسجد هستند. به تغییر فیزیک مسجد فکر کنید. واقعاً انسان وقتی با نگاه اسلامی نگاه می‌کند، نباید ساختمان‌هایی که الآن در آن حضور داریم را مسجد بنامد. ما معمولاً اینگونه فکر می‌کنیم که یک المان و مناره و گنبدی اضافه کنیم، اخیراً نیز خانه عالمی به مسجد اضافه کرده‌اند. اصلاً کالبد مسجد باید قابلیت آموزش، قابلیت تفریح، قابلیت کارهای اقتصادی و ... را داشته باشد. چه اشکالی دارد مسجدی ۱۰۰ مغازه موقوفه داشته باشد؟ چرا ما به دنبال این نمی‌رویم؟

اگر این اتفاق صورت بگیرد همزمان چند نتیجه حاصل می‌شود. اولاً چون وقف است برای مردمی که این وقف را در اختیار می‌گیرند ارزان‌تر تمام می‌شود. دوماً شما می‌توانید این موضوع را جزء شرایط وقف قرار دهید که آنها آموزش فقهی ببینند تا حلال و حرام را مدیریت کنید. علمای ما در گذشته که حکومت هم نداشتند این کارها را انجام می‌دادند. مثلاً یک روز در هفته - کسانی که ابهت بیشتری در دل مردم داشتند هر روز - درس مکاسب^{۴۱} داشتند و آقایان بعد از آن به مغازه‌های خود می‌رفتند. یکی از علت‌ها این بود که این مغازه‌ها موقوفه مسجد بود. لذا مشکلات جدی‌ای که در بازارها داریم را می‌توانیم از طریق علم حل کنیم، به شرط اینکه کالبد مسجد را تغییر دهیم.

۴۱. کتاب مکاسب المحرمه به طور مخفف مکاسب، اثر شیخ مرتضی انصاری یکی از کتب بسیار مهم سطوح عالی حوزه‌های علمیه شیعه می‌باشد، که در فقه جعفری به ویژه در بخش معاملات به بحث‌های استدلالی اجتهادی فقهی می‌پردازد.

ان شاءالله بنده بنا دارم در همین سال آتی یک دوره بحثی را در قم شروع کنم و ویژگی‌های مسجد طراز اسلام و مسجد محله را از کالبد تا ارتباطات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بحث کنم. باید تعریف این هفتاد هزار مسجدی که در کشور داریم^{۴۲} را از محل خواندن نماز به محل اقامه نماز ارتقا دهیم؛ اقامه نماز بدون کسب حلال، بدون آموزش و بدون لوازم آن امکان ندارد. الآن بعضی از علمای ما این کار را شروع کرده‌اند. بنده دیده‌ام که وقتی می‌خواهند مسجد بسازند می‌گویند این مسجد، مسجد-مدرسه است. البته ناقص است ولی یک گام به جلو می‌باشد. می‌گویند اساساً اگر در جامعه و محله‌ای علم نباشد، اصلاً آن محله را نمی‌توان مدیریت کرد. حالا چه اشکالی دارد ما سیستم آموزشی را -چه به صورت اسلامی و چه به شکل مدرن آن- حول مسجد تعریف کنیم؟ اگر این کارها را بکنیم یک گام به جلو حرکت کرده‌ایم. مدرسه در کنار شما قرار دارد و فرد برای درس خواندن می‌آید. خوب ارتباط شما با این مدرسه راحت است؛ یا خود شما مدیر مدرسه هستید یا با مدیر ارتباط خوبی دارید و می‌توانید جوانان را در مسجد نگه دارید. اگر در مسجد تفریح باشد، مسجد در کنار بازار باشد، نیازهای روزمره به وسیله آن تأمین شود، مردم زندگی می‌کنند و به مسجد هم می‌آیند. این چیزهایی که ما می‌سازیم مسجد نیستند، بنده صریح عرض می‌کنم. این‌ها ساختمان هستند، ما یک ساختمان ساخته‌ایم. مسجد در محله و بازار موضوعیت دارد، در جایی که انسان‌ها زندگی می‌کنند موضوعیت دارد. الآن چون ما محل زندگی نداریم مسجد هم نداریم. حالا قدم به قدم می‌توان این بحث را به پیش برد. البته عرض کردم که یک بحث تفصیلی است.

بنده عرائض خود را جمع‌بندی کنم. چهار نکته را محضر شما گزارش دادم؛ نکته اول این است که جامعه ما دچار یک تضاد است، از یک طرف به اسلام و

۴۲. معاون بقاع و اماکن متبرکه و امامزادگان سازمان اوقاف و امور خیریه کشور گفت: هم‌اکنون حدود ۶۰ هزار مسجد در کشور داریم که باید برای تأمین نیازهای مردم بر اساس سرانه جمعیت ۷۰ هزار مسجد دیگر نیز احداث کنیم.

<http://www.isna.ir/news/8911-20104> خیرگزاری ایسنا

معاون فرهنگی تبلیغی دفتر تبلیغات اسلامی: در کشور نزدیک به ۸۰ هزار مسجد داریم که اگر جمعیت شیعه کشور را حدود هفتاد میلیون نفر بدانیم، به صورت میانگین برای هر یک هزار نفر یک مسجد موجود است.

<http://hawzahnews.com/detail/News/377256> خیرگزاری، حوزه

خدا و پیامبران دعوت می‌شود و از طرف دیگر نیز به دنیا و غرب و حرص و حسد دعوت می‌شود. این تعارض را باید علاج کرد تا جامعه ما به سمت زمینه‌سازی ظهور حرکت کند.

نکته دوم اینکه یکی از مصادیقی که باید این تعارض را در آن حل کنیم مسأله نقد دیدگاه‌های حوزه مدیریت شهری است. مدیریت شهری‌هایی TOD، شهر هوشمند، شهر خلاق^{۴۳} و نظریاتی که الآن روی میز تصمیم‌سازهای ما در شهرداری‌ها و شوراهای شهر قرار دارد، تعریف را تضعیف کرده و گمنامی را گسترش می‌دهد و در اثر گسترش گمنامی و فقدان تعریف تقریباً همه نوع چالش برای ما ایجاد می‌شود؛ چالش امنیتی، چالش اجتماعی، چالش سیاسی و بنابراین ما باید اصلاح دیدگاه‌های مدیریت شهری را جدی بگیریم.

در مدیریت شهری با نگاه اسلامی محور بحث‌ها ارتقا تعریف است. این هم نکته سوم می‌باشد که باید به آن توجه کنیم. نکته آخر این است که ارتقا تعریف از طریق محله است و می‌توان با مساجد فعلی قدمی در راستای تقویت هویت محله برداشت. اگرچه تقویت ماهیت محله‌ها علاوه بر کارهایی که ما باید در مسجد انجام دهیم - عمده کارها هم این است که باید کالبد مسجد را تعریف نموده و به سمت تعریف جدید از مسجد برویم - ائمه جماعات و مساجد باید در حوزه انتخابات شورای شهر ورود پیدا کنند. این یکی از کارهای جدی است که ما باید انجام دهیم. می‌شود کاری کرد که در ده سال آینده منتخبین شوراهای شهر نمازگزاران اصلی مساجد یا ائمه جماعات مسجدی باشند که این نگاه مدیریت شهری را متوجه شده است. یعنی شرایط آن به لحاظ اجتماعی و سیاسی آماده است و باید نظریه آن را بحث کنیم. ان شاء الله اگر خدای متعال توفیق داد این بحث‌ها را بیشتر محضر نخبگان گزارش خواهیم داد. و الحمد لله رب العالمین.

۴۳. شهر خلاق از اواخر دهه ۸۰ میلادی توسط چارلز لاندی مطرح شد. در حقیقت وی مبدع عبارت شهر خلاق و خلاقیت شهری محسوب می‌شود. [۱] شهرهای خلاق، شهرهایی هستند که قادرند راه‌حل‌های جدیدی را برای مشکلات روزمره‌شان ارائه دهند. [۲]

[۱]. جاوید، محمدحادی، حسین پور، سیدعلی و اکبرمطلق، مصطفی، شهر خلاق برنامه‌ریزی راهبردی، ج ۱، ۱۰۶، ۱
[۲]. ربانی خوراسگانی، علی و همکاران، بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور، مورد مطالعه: شهر اصفهان، جغرافیا و توسعه،

بیوست‌ها

بیوست شماره ۱

وَعَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّهُ اسْتَدْرَكَ عَلَى ابْنِ هَرَمَةَ خِيَانَةً وَكَانَ عَلَى سَوْقِ الْأَهْوَازِ فَكَتَبَ إِلَيَّ رِفَاعَةَ فَإِذَا قَرَأْتَ كِتَابِي هَذَا فَتَحَّ ابْنُ هَرَمَةَ عَنِ السُّوقِ وَأَوْفَقَهُ لِلنَّاسِ وَأَسْجَنُهُ وَنَادَى عَلَيْهِ وَآكُتِبُ إِلَى أَهْلِ عَمَلِكَ لِتُعَلِّمَهُمْ رَأْيِي فِيهِ وَ لَا تَأْخُذْكَ فِيهِ عَقْلَةٌ وَ لَا تَفْرِيطُ فَتَهْلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ ذَلِكَ وَ أَعَزِّ لَكَ أَخْبَثَ عَزَلَةٍ وَ أُعْيِدُكَ بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَخْرَجَهُ مِنَ السَّجْنِ وَ أَضْرِبُهُ خَمْسَةً وَ ثَلَاثِينَ سَوْطًا وَ طُفَّ بِهِ فِي الْأَسْوَاقِ فَمَنْ أَتَى عَلَيْهِ بِشَاهِدٍ فَحَلَقَهُ مَعَ شَاهِدِهِ وَ أَدْفَعُ إِلَيْهِ مِنْ مَكْسِيهِ مَا شَهِدَ بِهِ عَلَيْهِ وَ مَرُّ بِهِ إِلَى السَّجْنِ مَهَانًا مَقْبُوضًا وَ أَحْزَمُ رِجْلِيهِ بِحِزَامٍ وَ أَخْرَجَهُ وَقْتُ « (۱) » الصَّلَاةِ وَ لَا تَحُلْ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ مَنْ يَأْتِيهِ بِمَطْعَمٍ أَوْ مَشْرَبٍ أَوْ مَلْبَسٍ أَوْ مَفْرَشٍ وَ لَا تَدَعُ أَحَدًا يَدْخُلُ إِلَيْهِ مِمَّنْ يَلْقَاهُ اللَّدْدَ « (۲) » وَ يَرْجِيهِ الْخُلَاصَ فَإِنَّ صَحَّ عِنْدَكَ أَنْ أَحَدًا لَقَّنَهُ مَا يَضُرُّ بِهِ مُسْلِمًا فَاضْرِبْهُ بِالْدَّرَّةِ وَ أَحْبِسْهُ حَتَّى يَتُوبَ وَ مَرُّ بِإِخْرَاجِ أَهْلِ السَّجْنِ إِلَى صَحْنِ السَّجْنِ فِي اللَّيْلِ لِيَتَفَرَّجُوا غَيْرَ ابْنِ هَرَمَةَ إِلَّا أَنْ تَخَافَ مَوْتَهُ فَتُخْرِجْهُ مَعَ أَهْلِ السَّجْنِ إِلَى الصَّحْنِ فَإِنْ رَأَيْتَ لَهُ طَاقَةً أَوْ اسْتَطَاعَةً فَاضْرِبْهُ بَعْدَ ثَلَاثِينَ يَوْمًا خَمْسَةً وَ ثَلَاثِينَ سَوْطًا بَعْدَ الْخَمْسَةِ وَ ثَلَاثِينَ سَوْطًا الْأُولَى وَ آكُتِبُ إِلَيَّ بِمَا فَعَلْتَ فِي السُّوقِ وَ مَنْ أَحْتَرَّتْ بَعْدَ الْخَائِنِ وَ أَفْطَعُ عَنِ الْخَائِنِ رِزْقَهُ.

به علی علیه السلام خبر می‌دهند، ابن هرمة، متصدی امور اقتصادی منطقه اهواز، رشوه گرفته و در بیت المال خیانت کرده است. امام علیه السلام به رفاعه، فرماندار ناحیه اهواز نامه‌ای می‌نویسد و و چنین می‌گوید:

هنگامی که نامه مرا خواندی، ابن هرمة را از نظارت بازار برکنار کن، و او را به مردم معرفی کن، و به زندان افکن، و رسوایش ساز، و به همه بخش‌های تابع «اهواز» بنویس که من اینگونه عقوبتی (شدید) برای او معین کرده‌ام.

مبادا در مجازات او غفلت یا کوتاهی کنی، که نزد خداوند خوار می‌شوی و من به زشت‌ترین صورت ممکن تو را از کار برکنار می‌کنم - و خدا آن روز را نیاورد- و چون روز جمعه رسید او را از زندان درآور و ۳۵ تازیانه بزن و در بازارها بگردان. و هر کس گواهی آورد (که ابن هرمة از او چیزی ستانده است)، او را با گواه خود قسم ده، و مبلغ مورد شهادت را از مال ابن هرمة بردار و به طلبکار بده. دوباره ابن هرمة را -خوار و سرافکنده و بی‌آبرو- به زندان بازگردان، و پاهایش را در بند گذار، و تنها برای نماز باز کن؛ فقط اگر کسی برایش خوراک یا شربت یا پوشاک یا زیراندازی آورد به او برسان.

و مگذار ملاقاتی داشته باشد که راه پاسخ‌گویی به محاکمه را به او نشان دهد و به آزاد شدن از زندان امیدوارش سازد. و اگر دانستی که کسی چیزی (عذری) به او آموخته است که به مسلمانی زبانی می‌رساند، او را نیز تازیانه بزن و به زندان انداز تا توبه کند.

شبها زندانیان را به فضای باز بیاور تا تفریح کنند جز ابن هرمه، مگر بترسی که بمیرد. در این صورت او را نیز با دیگران به حیاط زندان بیاور. و اگر دیدی هنوز طاقت تازیانه خوردن دارد، پس از ۳۰ روز، ۳۵ تازیانه دیگر به او بزن - پس از ۳۵ تازیانه اول.

و برای من بنویس که درباره «بازار» (و نظارت بر آن و پایان دادن به هرگونه خیانتی به مردم) چه کردی، و پس از این خائن، چه کسی را برای نظارت برگزیدی. در ضمن حقوق ابن هرمه خائن را قطع کن.^{۴۴}

۴۴. محدث نوری، حسین (۱۳۲۰ ه ق)؛ مستدرک الوسائل، قم، مؤسسة آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث، ج ۱۷، ص ۴۰۳

نظام سؤالات

۱. مهم‌ترین معضل جامعه ایران در حال حاضر چیست؟
 - ۱/۱. فکر اسلامی تا به حال در چند حوزه ورود پیدا کرده است؟
 - ۱/۲. مشکل اصلی نظریات اقتصادی توسعه غربی و بانک‌ها چیست؟
 - ۱/۳. پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای تجمیع سرمایه به محوریت تحریک اینتر چیست؟
 - ۱/۴. ثمره ورود نگاه دینی به حوزه‌های اجتماعی و نظریه‌پردازی در این حوزه‌ها چیست؟
۲. پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای اداره شهر به صورت اسلامی چیست؟
 - ۲/۱. مشکل اصلی نظریات غربی در حوزه اداره شهر و مدیریت شهری چیست؟
 - ۲/۲. پیشنهاد الگو برای اداره شهر چیست؟
۳. چگونه تعرف را در جامعه ارتقا دهیم؟
 - ۳/۱. مدیریت شهری باید چگونه باشد تا تعرف ارتقا پیدا کند؟
 - ۳/۲. تعریف محله از نگاه الگوی پیشرفت اسلامی چیست؟
 - ۳/۳. ثمره تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محله چیست؟
۴. نقش مساجد در مدیریت شهری محله‌محور چیست؟
 - ۴/۱. الگوی پیشرفت اسلامی چه پیشنهادهایی برای ارتقا وضعیت مساجد و ایفای نقش مساجد در مدیریت شهری محله‌محور دارد؟

نظام اصطلاحات

۱. یکی از حوزه‌های اجتماعی که اهمیت زیادی در اداره جامعه دارد مسأله امنیت است؛ نظریات غربی برای تأمین امنیت بیشتر تمرکز خود را بر روی ایده اشراف اطلاعاتی و استفاده از تکنولوژی و فناوری قرار داده‌اند. اما به دلیل اینکه محور اداره تمام بخش‌های جامعه از جمله بخش امنیت حضور مردم و اراده آنها می‌باشد، نظریه دینی برای تأمین امنیت به سمت استفاده از مردم و محور قرار دادن مردم در نظریه امنیتی خود رفته است و به همین دلیل نیز کارآمدی بیشتری از نظریات غربی در حوزه امنیت داشته و ایران را به امن‌ترین کشور منطقه تبدیل کرده است.

۲. یکی از مسائل اجتماعی که باید به آن پرداخته شود مسأله تجمیع سرمایه در سیاست‌های پولی و مالی است؛ در واقع با توجه به اینکه راه‌اندازی بنگاه‌های تولیدی نیازمند سرمایه است و سرمایه نیز در اختیار مردم می‌باشد، باید این سرمایه‌های خرد را تجمیع کنیم.

پیشنهاد جریان توسعه‌گرا برای این مهم، استفاده از بانک‌ها و تحریک حرص مردم و سود مادی آنهاست که این امر در نهایت منجر به گسترش کفر در جامعه می‌شود و گسترش کفر نیز نتایج زیان‌باری مانند تعرض به حقوق دیگران و به چالش کشیده شدن رفاه افراد جامعه را در پی دارد.

اما جریان دینی برای تجمیع سرمایه به سمت تحریک انگیزه الهی افراد جامعه حرکت می‌کند و در نتیجه ایثار را در جامعه گسترش می‌دهد نه حرص و کفر را. نظریه دینی تا به حال نیز موفقیت‌های چشمگیری داشته است. به عنوان نمونه ۱۰۰ هزار میلیارد تومان قرض‌الحسنه که هیچ سود مادی در آن نیست در بانک‌ها تجمیع شده است. یا به عنوان نمونه یک‌سوم مساحت ایران وقف است. با استفاده از تحریک انگیزه‌های دینی افراد جامعه می‌توان سرمایه زیادی را به صورت ارزان‌قیمت و بدون تحریک حرص فراهم آورد.

۳. یکی دیگر از حوزه‌های اجتماعی که نگاه دینی باید به آن ورود پیدا کند، مسأله اداره شهر است. نظریات غربی و جریان توسعه‌گرا نظریات و راهکارهای مختلفی را برای اداره شهر ارائه کرده‌اند اما نکته مهم این است که تمام این نظریات به گمنامی در شهر و تضعیف تعرف منجر می‌شوند و بدون تعرف نمی‌توان مسائل مختلفی مانند امنیت، روابط اجتماعی سهل و مستحکم، رفع معضل تکدی‌گری و را حل کرد.

از نگاه اسلامی در اداره شهر باید بر روی ارتقا تعرف تمرکز نمود که راهکار این موضوع این است که مدیریت شهری باید به سمت محله‌محوری حرکت کرده و نیازهای چهارگانه خانوار را در محل زندگی

آنها تأمین کند تا افراد با یکدیگر ارتباطات گسترده‌ای داشته باشند و در نتیجه تعرف در جامعه افزایش پیدا کند و مدیران شهری و جامعه از فوائد تعرف بهره ببرند.

منابع

قرآن کریم

کلینی، محمدبن یعقوب؛ الکافی، تهران، انتشارات اسلامیة، ۱۳۸۸ ه ق
مجلسی، محمدباقر؛ بحار الأنوار الجامعة لدرر اخبار الأئمة الاطهار، بیروت، انتشارات دارالأحیاء التراث
العربی، ۱۴۰۳ق

رادفورد، دونالد؛ اقتصاد ایالات متحده و کانادا، لندن، انتشارات روتلج، ۲۰۰۷م

پیتر نیومن و نورث جفری؛ طراحی شهر برای کاهش وابستگی خودرو

الکس آیمز و کاپلن پیپر؛ توسعه اقتصادی و رشد هوشمند

پیتر کالثورپ؛ کلان شهر بعدی آمریکا؛ بوم‌شناسی، جامعه و رؤیای آمریکایی

گرچی، ابراهیم؛ ارزیابی مهمترین مکاتب اقتصادکلان

نمازی، حسین؛ نظامهای اقتصادی، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۷، چاپ پنجم

گرچی، ابراهیم؛ ارزیابی مهمترین مکاتب اقتصادکلان، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی،

۱۳۷۶، چاپ اول

جاوید، محمدهادی، حسین پور، سیدعلی و اکبرمطلق، مصطفی، شهر خلاق برنامه‌ریزی راهبردی

ربانی خوراسگانی، علی و همکاران، بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور، مورد

مطالعه: شهر اصفهان، جغرافیا و توسعه، شماره ۲۱

Toppeta, D. (2010). The Smart City Vision: How Innovation and ICT Can Build Smart, "Livable", Sustainable Cities. The Innovation Knowledge Foundation

فهرست تفصیلی مطالب

۱. غفلت نگاه دینی از بسیاری از حوزه‌های اجتماعی؛ مشکل اصلی کشور ایران..... ۱
 - ۱/۱. وجود یک شرایط فوق العاده حساس در کشور ایران به دلیل ورود نگاه دینی به برخی از حوزه‌های اجتماعی و غفلت از بسیاری حوزه‌ها..... ۱
 - ۱/۱/۱. حوزه امنیت؛ یکی از حوزه‌های تحت سیطره نگاه دینی در ایران..... ۲
 - ۱/۱/۱/۱. حضور مردم؛ متغیر اصلی نظریه امنیتی مبتنی بر دین..... ۲
 - ۱/۲. نظریه‌پردازی برای هشت حوزه توسط نگاه دینی و غفلت از حوزه‌های اجتماعی دیگر..... ۳
 - ۱/۳. نسبت دادن ناکارآمدی‌های حوزه‌های اداره شده بر اساس نگاه غربی به انقلاب و نگاه دینی؛ نتیجه عدم ورود نگاه دینی به حوزه‌های اجتماعی..... ۳
 - ۱/۴. بانکداری و سیاست‌های پولی؛ یکی از حوزه‌های مغفول مانده و لزوم ورود نگاه دینی به این حوزه..... ۴
 - ۱/۴/۱. تجمع سرمایه به محوریت تحریک حرص انسان‌ها و در نتیجه گسترش کفر در جامعه؛ روش بانک‌ها برای تجمع سرمایه..... ۵
 - ۱/۴/۲. ایجاد رفتار دوگانه در مردم به دلیل تحریک حرص توسط بانک‌ها و تحریک ایثار توسط جریان دینی؛ نتیجه غفلت نگاه دینی از حوزه بانک و سیاست‌های پولی و مالی..... ۷
 - ۱/۴/۳. لزوم اداره بخش اقتصاد بر اساس تحریک ایثار افراد جامعه و تبیین لوازم این موضوع در نقشه راه..... ۷
 - ۱/۴/۳/۱. تجمع ۱۰۰ هزار میلیارد تومان توسط حساب‌های قرض الحسنه؛ یکی از ثمرات تحریک ایثار برای حوزه اقتصاد..... ۸
 - ۱/۴/۳/۱/۱. صرف پول ارزان قیمت جمع شده توسط نگاه دینی در راه‌هایی غیر از حل مشکلات مردم..... ۸
 - ۱/۴/۳/۱/۲. تجمع دو برابر هزینه صرف شده برای مسکن مهر توسط قرض الحسنه‌ها (۱۰۰ هزار میلیارد تومان)..... ۹
 - ۱/۴/۳/۲. قرض الحسنه‌های خانگی؛ نمونه‌ای دیگر از ثمرات اقتصادی تحریک ایثار..... ۱۰
 - ۱/۴/۳/۳. وقفی بودن نیمی از کل کشور ایران؛ یکی دیگر از ثمرات اقتصادی تحریک ایثار..... ۱۰
 - ۱/۵. عدم توجه مردم به نظریات غربی و همراهی آنها با نظریات دینی؛ نتیجه ورود نگاه دینی به دیگر حوزه‌های اجتماعی و نظریه‌پردازی برای این حوزه‌ها..... ۱۱
۲. ارتقا تعریف؛ پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای اداره شهر به عنوان یکی از حوزه‌های اجتماعی خالی از نگاه دینی..... ۱۵
 - ۲/۱. حوزه مدیریت شهری؛ یکی از نگاه‌های مغفول واقع شده توسط نگاه دینی و جولان نظریات غربی در این حوزه..... ۱۵
 - ۲/۱/۱. شهر هوشمند؛ یکی از پیشنهاد‌های جریان توسعه‌گرا برای مدیریت شهری..... ۱۵

- ۲/۱/۲. مدیریت شهری TOD؛ یکی دیگر از پیشنهادهای جریان توسعه‌گرا برای مدیریت شهری ۱۵
- ۲/۲. از بین رفتن تعریف (شناخت طرفینی گسترده) و در نتیجه مختل شدن اداره امور یک شهر؛ نتیجه تمام نظریات غربی در حوزه مدیریت شهری ۱۶
- ۲/۲/۱. گسترش فساد و ناامنی در جامعه و در یک شهر؛ یکی از نتایج از بین رفتن تعریف و گسترش گمنامی در جامعه ۱۷
- ۲/۲/۲. از بین رفتن روابط اجتماعی و ناتوانی بسیاری از افراد جامعه در به دست آوردن شناخت کافی و مورد نیاز برای ازدواج؛ یکی دیگر از نتایج گسترش گمنامی در جامعه ۱۸
- ۲/۲/۳. گسترش تکدی‌گری در شهرها و عدم شناخت نیازمندان واقعی؛ یکی دیگر از نتایج شوم تضعیف تعریف و گسترش گمنامی در جامعه ۲۰
- ۲/۳. ارتقا تعریف؛ راهکار اداره یک شهر به صورت اسلامی ۲۱
۳. مدیریت شهر به محوریت محله؛ پیشنهاد الگوی پیشرفت اسلامی برای اداره شهر و ارتقا تعریف در شهر ۲۱
- ۳/۱. محله یعنی محل تأمین نیازهای چهارگانه خانوار (تحصیل، تفریح، شغل و نیازهای روزمره) ۲۲
- ۳/۲. گسترش ارتباطات افراد با یکدیگر و در نتیجه ارتقا تعریف؛ نتیجه مدیریت شهر به محوریت محله (تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محل زندگی) ۲۲
۴. مسجد؛ یکی از ارکان مدیریت شهری محله‌محور و تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محله ۲۳
- ۴/۱. شورای شهر و شهرداری؛ یکی از ارکان مدیریت شهری محله‌محور ۲۳
- ۴/۲. مسجد؛ یکی از ارکان مهم مدیریت شهری محله‌ای ۲۴
- ۴/۲/۱. تهیه شناسنامه برای مشاغل موجود در محله و ارائه راهکارهایی برای حفظ این مشاغل در محله؛ یکی از کارکردهای مسجد در مدیریت شهری محله‌محور ۲۴
- ۳/۳. تقویت مساجد و فراهم آمدن فرصت بیشتر برای افراد به منظور حضور در مساجد؛ یکی دیگر از نتایج مدیریت شهری محله‌محور ۲۵
- ۴/۲/۲. تغییر فیزیک و کالبد مساجد و تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محلات؛ یکی دیگر از کارکردهای مسجد در مدیریت شهری محله‌محور ۲۵
- پیوست‌ها ۲۹
- پیوست شماره ۱ ۲۹
- نظام سؤالات ۳۱
- نظام اصطلاحات ۳۲
- منابع ۳۴

تبیین ویژگی‌های محله مسجدمحور

بخش از متن

به تغییر فیزیک مسجد فکر کنید. واقعاً انسان وقتی با نگاه اسلامی نگاه می‌کند، نباید ساختمان‌هایی که الآن در آن حضور داریم را مسجد بنامد. ما معمولاً اینگونه فکر می‌کنیم که یک المان و مناره و گنبدی اضافه کنیم، اخیراً نیز خانه عالمی به مسجد اضافه کرده‌اند. اصلاً کالبد مسجد باید قابلیت آموزش، قابلیت تفریح، قابلیت کارهای اقتصادی و ... را داشته باشد. چه اشکالی دارد مسجدی ۱۰۰ مغازه موقوفه داشته باشد؟ چرا ما به دنبال این نمی‌رویم؟